Бүгү чүрттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 188 (10480) | 1977 чылдың август 11, четверг | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

Хемчилернин тараа конвейери

ДОНДА-РОСТОВ. (СЭТА). Волга-Донуун хем пароходствозунуң чүк соортур «Сурск» теплоходу миллионгу тонна тарааны алгаш чоруткан. Тараа соортулгазының темпизи эрткен чылдыындан барык-ла ийи катап ажып турар. Хемчилерниң тараа соортулгазынге социалистиг чарыжып «Днестр» теплоходтуң экипажы баштап турар. Дүжүт ажаалдазы эгелээнден бээр экипаж 20 муң тонна тарааны соорткен.

Улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг уткууру дээш чарыштыпаан, ак-көк оруктарның ажыл-ишчилери төлевилеттингениден ковей—2 миллион тонна тарааны соортур.

МОСКВА, ССРЭ-ниң УАЧД-зинге болган елётка бүгү Эвилелдешкен республикалардан аъш-чем үлетшүрүүнүң бүдүрүлгелериниң аныяктар дагдыныкчылары болгаш комсомолчуаныяктар коллективтериниң бригадирлери квришкен. Бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш продукцияның тыларын бедидериниң, адырда социалистиг чарыштың тиилекчилери коллективтериниң дуржулгазын пентередвриниң айтырыгларын ада чугаалашкан.

Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ Т. ЖИВКОВ-БИЛЕ УЖУРАЖЫЫШКЫНЫ

СЭКП ТК-ның чалааны-биле бистин чүртүвүста дыштанып турар БКП ТК-ның Бирги секретары, БУР-нуң Күрүне Чөвүлелиниң Даргазы Т. Живков биле СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев август 9-та Крымга ужуражкан.

Совет Эвилелиниң болгаш Болгар Улус Республиканың социал-экономиктиг хөгжүдезинин өйү келген айтырыгларының дугайын эштер Л. И. Брежнев биле Т. Живков ботбодунга информастап дыңнаткан. СЭКП биле БКП-ниң аразында акы-дүнма харылзаларның үре-түпнелдиг характерин, ийи чүрттүң аразында бүгү талалыг кады ажылдажылга болгаш чоокшулажыышкын чедиишкиниг хөгжүп турарын олар демдеглээн.

БУР-нуң партия-чазак делегациязының чоокта чаа Совет Эвилелинге албан хуузунда алы-чоруунуң үезинде чедип алдынган дугуржуушкуннарны боттандырарынга, ылангыя ийи чүрттүң материалдыг бүдүрүлгезинин янзы-бүрү адырларынга эртем-техниктиг кады ажылдажылганы, специализацияны болгаш кооперастаашкынны улам ынай ханылдырының айтырыгларынче бирги чергенин кичээнгейин салган. ЭДЧ-нин шугуму-биле ажылдап кылып турар экономиктиг кады ажылдажылганың үр хуусаалыг эчис сорулгаже угланган программаларын боттандырарынга Совет Эвилелинин болган Болгарияның киржиринин перспективаларын чугаалажып көрген.

Делегей амыдыралының өйү келген айтырыгларының талазы-биле санал-онал солчуушкуну болган. Чепсекти эндере бүдүрерин күштелдиреринге ынаныш салып турар чамдык империалистиг болуктериниң удурланыышкынны турза-даа, делегейнин дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарының чорудулгазы үргүлчүлээр болгаш хапылаар дээрзинге бүзүрелин Л. И. Брежнев биле Т. Живков илергейлээн. Совет Эвилели болгаш Болгария акы-дүнма социалистиг өске чүрттар-биле кады оны чедип алыр дээш боттарындан хамааржыр бүгү-ле чүүлдерни кылыр. Нинти Европа чөвүлел хуралының киржикчилери күрүнелерниң төлөлекчилериниң Белградка болур ужуражыышкыны Хельсинкиге эгелээн Европага тайбыңны база айыыл чок чоруктуг быжыглаарының хероэнге бараан болзун дээш олар турган. Киржикчи күрүнелерниң колдуг хой нуруузу Белград ужуражыышкынын боттуг байдалга, чавырлыышкынның ёзузунга артнырынге сонуургалдыг болуп турар дээрзин ол ужуражыышкынга белеткеддиг чоокта чаа доозулган үе-чалазы көргүскениинге сеткил ханыышкының соң-биле холбаштыр илергейлээн.

Соңгу-Чөөн Африкада байдалдың чидигленгенин Л. И. Брежнев, Т. Живков сагышсырал-биле демдеглээн. Империализмниң болгаш реакцияның күштери африка күрүнелериниң чангыс эвин кандыг-даа янзы кошкадырын, оларны боттарының аразында месилдештирерин, хөгжүлевин социалистиг оруун шилип алган чүрттарның туруштарын кошкадырын ораалдажып турар. Ол байдалдарның үезинде чөрүлдээлерниң кыптыгын үнерин болдурбазы, колониализмниң арттырган маргылдаалыг айтырыгларын тайбың аргалар-биле, чаагай кожа-хелбөөчи чоруктуң база антиимпериалистиг эстеткил каттыштырылгазының ёзузу-биле шиитпирлөөрин хандырары онза чугула.

Беседа үезинде делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң айтырыгларын база чугаалашкан, хостуг демократтыг болгаш хамаарышпас хөгжүлде дээш улустарның демиселинге оон өзүп турар ролүн онзалап демдеглээн.

Ужуражыышкын чүректиг ханызындан хүндүлежиринин, акы-дүнма найыралдың, чугаалашкан бүгү-ле айтырыглар талазы-биле үзел-бодалдарның чаңгыс эвинин байдалынга арткен.

ЭҢ ШАЛЫПЧЫ ОН ХОНУК

Ниитиниң малынга четчир хемчээлдиг, эки шынарлыг мал чемин белеткээринин шалыпчы айында «Чыраа-Бажы» совхозтуң ажыл-ишчилери ажылын хүн бүрү шапкынчыдып турар. Мал чеминиң белеткелинде 800 ажыг кижи механизаттынган үш бригаданың, он ийи звенонуң составында ажылдап турар.

«Мал чеминиң белеткели —шалыпчы иш!», «Шынарлыг, хоолулуг сигенни болгаш өске-даа мал чемнерин хөйү белеткээлинер!», «Эттин, сүттүн, дуктун болгаш мал ажылының өске-даа продуктуларының арбын болурунун үндезини—быжыг чем-суурда». Мындыг лозуннарның адаа-биле «Чыраа-Бажының» күш-ажылга хандыкпылдыг кижилери Чыргакы хемниң делгем шынааларында, шөлдеринде, арга-эзим каскактарында ажылдап турарлар. Оларның 340 ажыг кижизи хол кадыры-биле ажылдап турар. Сиген шөлдериндe 973 тонна сиген сараатттынган, 550 тонна пресстеттинген.

Куулар Белек-оол удурткан Чыргакы хойжу бригадазының малчыннары 100 тонна сигенни белеткээрин хүлээнген. Олар ам 80 тоннаны белеткеп апкан. Ол ышкаш Сады Ооржак удурткан хойжулар 100 тонна сиген белеткээрин хүлээнген. Хойжулар бир демниг ажылдап киргеш, 12 хонукта 50 тоннаны белеткээр тургаш, 66 тоннаны белеткээн. Салбырлардан Чыргакы (эргелекчизи Куулар Экер-оол) чарышка тергиидеп, 379 тонна сигенни белеткээш, совхозтуң дирекциязының, партия, профэвилел, комсомол комитеттериниң шилчилер Кызыл тугун 50 рубль-биле кады чаалап алган. Артканы 1259 тонна сигенни шалыпчы ай иштинде күүседир дээш салбырның ажыл-ишчилери ажылын шапкынчыткан.

Василий Федорович Изосимов начальниктээн Чадаана АТБ-зинин коллективи совхозтуң мал чеми белеткелинге дузалажып, 30 тоннаны белеткеп бээр дээн. Ол коллектив амдыында 16 тоннаны белеткээн. Чыраа-Бажы рабкооптуң коллективи чеди хонукта дузалашкаш, 19 тоннаны белеткээш, орта немей 10 тоннадан эвээш эвести белеткээрин аазаан. Чыраа-Бажы суурда «Отчугаш» агитквартирага (даргазы Хомушку Бадыймаа) хамааржыр чүрттакчылар мал чеминиң белеткелинге идепкейлиг киржирин шиитпирлээш, 25 тонна сигенни белеткеп бээр дээн. Олар сөзүнге шынчы болуп, 23 тонна сигенни кезип, болуп, сараатттаан.

Шык-Бажы сүт-бараан фермазының коллективи 18 тонна сигенни долгактап белеткээн. Ону фермада эккеп алган. Ам 82 тоннаны белеткээр. Хорум-Даг суурнуң чүрттакчызы Монгуш Шоома өг-бүлезинин сес кежигүннери-биле 20 тонна сигенни белеткээр дээн сөзүн өзлеп. 24 тоннаны сараатттаан. Ында пенсионерлер Монгуш Комбу 12, чеден харлыг Монгуш Лавыына 8 тоннаны өг-бүлелери-биле совхозка белеткеп берген. Ак-Хал хойжу бригадазында Ооржак Дурбүлек 10 тоннаның орнунга 13 тонна сиген белеткээн.

Ажыл-агыйның сигенчилери августуң баштайгы он хонуун мал чеминиң белеткелинин эң шалыпчы үези кылдыр чарлаан, бүгү күштү ынаар моонээн.

М. СЕВЕН.

МУРНУКУ ОДУРУГДА

«Кызыл тудуг» эргелелинде Кызыл хоорай Совединиң депутады, коммунист Михаил Данилович Шиповаленконуң комплекстиг бригадазы чыл эгезинден тура-ла бедик темпбиле ажылдап келген. Кыштың чыккылама соок хүннеринде безин пайыралдыг бригаданың кежигүннери чаңгыс кижи дег бүрүү-биле ажылче үнүп турган. Ынчангаш оларның бригадазы январьның планын база чедиишкиниг күүсеткенин демдеглээри артык эвес. Ай бүрүзүнүн планыг онаалдазын ажыр күүседири оларда эки чанчыл апарган.

Ук бригадада хөй чылларда тудугга ажылдаан, бедик мергежилдиг тудугжулар хөй. Бригадир Михаил Данилович түгле «Кызыл тудуг» эргелелинде безин ажылдаанындан бээр ам 15 чыл апкан. Коммунист Валентина Егоровна Дубинина политехникумну бо чылын түгле кончуг эки демдектерлиг дооскан. Тудугжу эш-өөрү Валентина Егоровнаны хоорай Совединиң депутадынга соңгаан. Күш-ажылдың Кызыл Тук орденниң эдилекчизи, коммунист Мария Васильевна Васильева бо эргелелде база 15 чыл ажыг ажылдап келген. Хоочун тудугжу Лидия Федоровна Березнаны эрткен чылын-на пенсияже эш-өөрү үдээн. Ынчалза-даа ол ам-даа бригадазында ажылдавышаан. № 4 профтехучилищениң доозукчулары Александр Шаравин, Салават Сержи база бедик мергежилдиг хоочуннарга санаттырып турар.

М. Шиповаленконуң бригадазы ам бо хүнперде улусчу тудуг—хөгжүм-шин театрында шалыпчы ээлчегде ажылдап турар. Бирги чартык чылда М. Шиповаленконуң бригадазы «Кызыл тудугда» эң-не бедик көргүзүглерлиг болган. Тудуг-монтаж ажылдарының планы 116,5 хуу, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 116,4 хуу күүсеттинген. Бир кижиге онаштыр хүнде 1,2 кубометр тууйбуну салыр нормазын бригада кежигүннери кижи бүрүзү 1,58 кубометр чедир күүседип турар.

Хөгжүм-шин театрын Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга таварыштыр ажыглалга киирери дээш мурнакчы бригаданың кежигүннери бүгү арга-мергежилин харам чок берип, күжениишкиниг ажылдап турар.

К. КЫЗЫЛ-ООЛ.

ЧУРУКТА: Кызыл хоорай Совединиң депутады, бригаданың мурнакчызы Валентина Дубинина ажыл үезинде.

Фотозу А. ЗАЙЦЕВТИН.

ЧАРЫШКА ШЫЛГАРААН

Чөөн-Хемчикте «Тыва» совхозтуң бригадаларындан Куулар Саян-Доржу удурткан механизаттынган бригадазы чарышка шылгарап турар. Ында четчир санныг тракторларны, кезер, болер машиналарны, прессподборщикти быжыглаан. Сигенчилер 150 тонна мал чеми белеткээрин хүлээнген. Шудургу ажыл-ишчилер ам безин 105 тоннаны белеткеп алган. Тракторист Ондар Оюн-оол, оон машинизи Монгуш Орус хүнде 16 га черниң сигенин кезер онаалгазын 20—23 га чедирип, мурнуку одуругда чоруп турар. Бригадада өске-даа мурнакчылар бар.

М. СЕВЕН.

МАЛЧЫННАРНЫҢ КЫШТАГЛАРЫНДА

Кызыл районнуң «Х Улуг хурал» совхозунун ажыл-ишчилери ССРЭ-ниң чаа Конституциязының төлевилелин солуннардан номчуп, радиодан дыннап, ханы сонуургал-биле таныжып чугаалажып турарлар. Совхозтуң тудугжулары өндүр чаагай Хоойлунун төлевилелин бүрүү-биле чүүлдүгзүнүп деткээннер. Чаагай амыдыралды бадыткап турар Хоойлувус дээш тудугжулар улам хол дынзыг ажылдап, планыг онаалдаларны хуусаа бетвиде ажыр күүседирин хүлээнгеннер. Совхозта Борис Куулардың тудугжу бригадазы планда көрдүнген 1977 чылдың тудугларын малчыннарга ой-шаанда кылып бээринче салып салып, эки ажылдап турар. Ол бригададан хоочун тудугжу Чаш-оол Байкаранын 8 кижилиг звенозу 500 баш хой кирер ийи кажааны, чүртталга бажыннарын бүрүү-биле кылып дооскан. Оон аңгыда 2 кажааны чылыглап, малчыннарның бажыннарының капитал септелгезин база кылган.

Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга чедир 4 чаа кыштагларны тулар болгаш оон-даа өске кыштагларны септелгелерин кылып доозар деп боттарынга алган социалистиг хүлээлгезин күүседир дээш звено кежигүннери күжениишкиниг ажылдап турар. Звенода Мешпек-оол Баданай, Биче-оол Дуваа, Кызыл-оол Оюн олар хүн нормазын 125 хуудан кудулаттайн ажылдап турар. Ыяш сөөртүр автомашина чолаачызы Сарыг-оол Байкара тудугжуларга дилиг материалдарын үзүктел чок чедирип берип турар.

Пилорамма да 5 кижи Николай Нурсаттың удуртулгазы-биле четчир санныг дилиг материалдары-биле объектилерни хандырып, кызымак ажылдап турар. Тудугжулар хүнүнге уткуштур олар бир чаа кыштагны (хой кажаазын, малчынның бажынын) тутканы, база бир кыштагның капитал септелгезин доозар деп хүлээлгени алганнар.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Эвээш-даа бол

«Хемчик» совхозта А. Европтуң удуртуп турары мал чеми белеткээр звенода он кижи бар. Оларның кижи бүрүзү ажылынга кымымак, Кадыр-биле сиген хан турар улустуң аразындан О. Бок-оол биле М. Донгак ылгалып, хүнде-ле 0,2—0,3 гектар черниң сигенин белеткеп турарлар. Бо звенога турасканадыш, күш-ажылчы алдар тугун совхоз төвүнде көдүрген. Эвээш кижилиг, хол-биле ажылдап турар бо звено каш-ла хонук иштинде 20 тонна сигенни белеткээн.

Б. ДЕЛЕГ-ООЛ.

Барыын-Хемчик район.

КЕЛИР ЧЫЛДЫҢ ДҮЖҮДҮНГЕ БЕЛЕТКЕЛ

черниң кежиин четтирер дизе

Бо чылдың апрель 24-те үнген «Шын» солунга Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Василий Янчат чер ажылынын культуразын бедидеринге хамаарышкан чугула айтырыгны көдүрген. «Чер—кайгамчыктыг бүдүрүкчү күш, бүгү кежиктиг чанакчызы, амылыг бойдустуң азыракчызы. Ону камнаар, камгалаар, кадагалаар болгаш сайзырадыр ужурлуг бис. Ол улуг күжүвүс биске дүжүт болуп эгиттинер» деп, ол кончуг-ла шын чугаалаан. Ындыг болганда хоочун болгаш дуржулгалыг ол тараажының созүнге бодумнуң үнүмүү катпас аргам чок.

Бедик дүжүттү алырынга белеткел баш бурунгаар эгелээр болгаш бүдүн чыл дургузунда дүн-хүн чок уламчылаар ужурлуг. Ол чугула белеткелдиң бирээзи—черни болбаазырадыр ажылдап кылыры. Бо ажылдың ролю ылаңгыя бо хүнперде улуг.

Чайгы болгаш эрте күзүн андарган база агротехника ёзугаар болбаазыраткан чердер—дараазында чыллың дүжүдүнге магадылалдың үндезини. Эш Янчаттың айтырыын чедиишкиниг шиитпирлээр дизе, чогум-на ынаар кичээнгейин улгаттырар апаар, ынчаар кылыр хүлээлгелиг-даа бис. Чүге дээрге чайгы болгаш эрте күзүн андарган чердерге чемнигчидилге болгаш шык эки шинчээттинер, бок үнүшгер, хоралакчы курттар болгаш аярыглар база чок болур. Чер-черде тараажыларның, тускай эртемнигларниң болгаш ажыл-агый удуртукчуларының бо агротехниктиг арганы үнелеп турар чылдагааны-даа ол. Чижээлээрге, «Революцияның чалбыжы», «Кызыл тараачын», «Саян», «Улуг Октябрь», СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг, «Көк-Тей» Дуржулга станциязы чергелиг ажыл-агыйлар чайгы болгаш эрте күскү чер андарар планнарын чылдың-на күүседип, өскелериниден бедик дүжүттү үргүлчү ап келгеннер. Олар онгу беш чылдың ийнги чылында база-ла чайгы чер андарылгазын чогуур үезинде бедик агротехниктиг дооскан болгаш эрте күскү чер андарылгазынга база бүгү талалыг белеткенин турар.

Черниң кежиин четтирер дээш шудургу ажылдап турар совхозтар бистин республикада эвээш эвес. Ынчалза-даа чамдык ажыл-агыйларның бо талазы-биле шүшцен чоруу план күүселдезинге шаптыктап турар. Август 5-тин медээзин ёзугаар алырга, 104,2 муң гектар чайгы чер андартылган азы планның 90 хире хуузу күүсеттинген. Ук ажыл доозулган ужурлуг турда, ам-даа 14 муң гектар черни андарары арткан. Бо чорук чер ажылының культуразын бедидеринге, черниң кежиин четтиреринге ядыг болбайн турар.

Улуг-Хем, Каа-Хем, Бии-Хем, Кызыл районнар чайгы чер андарылгазының планнарын күүсеткилеп алгылаан, а Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Чөөн-Хемчик, Эрзин болгаш Тес-Хем районнар озаалдан турар. СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг, «Тес-Хем», «Тээлв», «Сүт-Хөл», «Шекпээр» совхозтарының чайгы чер андарылгазының планын чылдың-на үзүн келгенин демдеглээр апаар. Олар оонг ужурундан, эки-ле дизе күзүн орай азы чазын андарган чердерге тараазын тарып, чавыс дүжүттү ап келгеннер. Ындыг чоруктан уштунар, чер ажылының культуразын бедидер ye келген.

Чоокку үеде чаъс-чаашкын кайда-даа элбээн, чайгы андарган чердерде оът-сиген көвүдээн. Ам оларны чок кылдыр узуткаарының эптиг үези келген. Ук ажылды клиир, культиватор азы плоскорез-биле чорудары ажыктыг, ону мурнакчы ажыл-агыйларның дуржулгазындан көрүп болур. Ынчалза-даа чамдык совхозтарда чайгы андарган черни бок үнүшке үгледип алган турары канчап-даа таарышпас.

Бо хүнперде эзээн хөй ажыл-агыйлар силос культураларын болгаш тараан сигеннерни ажаан апкан. Ол чердерге эрте күскү андырылганы дарый чорудары чугула. Августа андарган күскү чер чайын андарган чер-биле деңнежир дээрзин билзе чогуур. Черде ынчаш чогуур үезинде андаргаш, шынарлыг болбаазыраткан чердериниң дүжүдүнүң чавыс эвес болурунга бүзүреп болур. Черниң кежиин четтирер дизе, оон культуразын бедидер ужуру ол. Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Василий Янчат чогум-на ол айтырыгны көдүрген. Ынчангаш ажыл-агый удуртукчулары, ылангыя агрономнар болгаш механизаторлар акаа хамаарышкан чугаага киржип, оон чогуур түннелди үндүрери күзеңчиг.

М. ХАЗБУЛАТОВ,

Тыва АССР-ниң көдээ ажыл-агый министриниң оралакчызы.

ВЬЕТНАМ ӨҢНҮКТЕР ЛЕНИНГРАДТА

ЛЕНИНГРАД. (СЭТА). ВКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ВСР-ниң Национал хуралының доктаамал комитединиң даргазы Чыонг Тиньге баштаткан Вьетнам Социалистиг Республиканың Национал хуралының делегациязы август 9-та ажылчы чоннар депутаттарының Ленинград область Совединге барын чораан.

Коммунистиг тургузуушкунга Ленинград чериниң ажыл-ишчилериниң чедиишкиннериниң, Ленинградтың база областың улам ынайгы хөгжүлдезинин перспективаларының дугайын Ленобласветтин күүскомунун даргазы А. Н. Шибалов чугаалаан.

Ленинниң хоорайының болгаш областың ажыл-ишчилериниң чедип алган чедиишкиннери тайбың хамаарышпас Вьетнамның тургузуушкунунга вьетнам улуска сорук киришкиннинг үнер дөзү болур деп, Чыонг Тинь медеглээн. СЭКП-ниң XXV съездизинин шиитпирлерин күүседиринге чаа-чаа чедиишкиннерни ленинградчыларга сеткилдиг ханызындан күзээн.

ССРЭ Конституциязының төлевилелин совет ажылчы чоннарның калбак массаларының улуг сорук киришкин-биле чугаалажып көрүп турарын делегацияның баштыны онзалап демдеглээш, ол документ түгле Совет Эвилелинге эвес, харын тайбын, хамаарышпас чорук, хосталга дээш демисежип турар бүгү-ле улустарга улуг политиктиг ужур-дузалыг болур деп айыткан.

ВСР-ниң Национал хуралының делегациязының аян-чоруу ВКП биле СЭКП-ниң, ВСР-ниң Национал хуралы биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң, вьетнам болгаш совет улустарының аразында найыралды база акы-дүнмалышкы чоруктуг улам ынай быжыглаарынга ийиг бээр дээрзинге бүзүрелин Чыонг Тинь илергейлээн.

ЧЕРНИҢ КЕЖИИН ЧЕТТИРЕР ДИЗЕ

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНДЕН ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНДАН ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕН

Шылгарааган эртемден, СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады, Москваның М. В. Ломоносов аттыг күрүне университединиң ректору, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының оралакчы президентизинин хүлээлгезин күүседип турган, Ленинчи шаннаалдың лауреады, академик Рем Викторович Хохловтуң 1977 чылдың август 8-те, 51 харлыында хенертен мөчээнин СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели ханы кажыдал-биле дыңнадып тур.

ОКТЯБРЬ·60

ЧАҢГЫС ЭПТИГ ӨГ-БҮЛЕДЕ

УЗБЕКИСТАН

Черивистиң чаагай шырайы

Н. Д. ХУДАЙБЕРДЫЕВ,
Узбек ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы

Бистиң чаа амыдыралывыс, ажыл-херээвис, келир үеже коруҗүвүс Улуг Октябрьниң өшпес чырыы-биле солаңгылаңган. СЭКП-ниң удуртулгазы-биле республиканың эрткен төөгүлүг оруун ханы чоргаарал-биле көрүп турар бис. Өндүр улуг херектериин онза кайгамчыы ам бо хүшперде, бистиң чуртувустун улустары политиктиг улуг кодувлуушкүнүн байдалында ССРЭ-ниң чаа Конституциязын хүлээп алырыңга белеткеңги турда, улам тодаргай илерен турар.

СЭКП ТК-ның май (1977 ч.) Пленумунуң шиитпирлериинде, чурттуң Үндезин Хоойлузунуң төлевилелиинде бистиң нацилар үүгле юридика талазы-биле деңгелиг эвес, а херек кырында деңгелиг болган дээрзин онзалап демдеглээн. Ооң кескү чижээ—Узбекистанның амгы байдалы.

Октябрь революциязының мурнунда бистиң черивис хаанныг Россияның эң хожудаңгай кыдыг-кызыгаары турган. Кедээ ажыл-агыйның чепсек-херексели дээрге ортаа вектиң эт-херексели турган. Чиг-эт болбаазырадыр каш-ла бичии бүдүрүлгелериг турган Узбекистан Совет эрге-чагырганың чылдарында ажыл-дүнма улустарның дузазы-биле экономиканың болгаш культураның кайгамчык бедиинге чечектелип үнген.

Эң бөдүүн дээн үлетүүр продукциязын оскээртен кинр соорту турган чер бөгүн чурттуң бүгү үүгүнче бодунуң фабрика, заводтарының продукциязын чорудун турар. Делегейниң 70 чурту Узбекистанның продукциязын садыг ап турар, Узбек ССР—«ак алдынның» чурту. Колониализм үезинде үүс кижиден үүгле ийи кижи номчуп билир турган, ам үш кижиниң-ле бирээзи өөрөнип турар.

Бистин республикавыстың чечектелиишкинин демдеглеп тура, социализм үезинде Узбекистанның чаартыңганы кайгамчык улуг социал-экономиктиг ужур-дузалыг болган деп, СЭКП ТК-ның Чингизе секретары, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежнев чугаалаан.

Узбекистанның хөй адырлыг экономиказы чурттуң чаңгыс аай улус ажыл-агый комплекизиниң чардынмас кезии. Үлетүүрүн энергетика, химия, нефть, хөмүр-даш, газ, даг-тывыш, машина тудуушкуну, металлургия, алдын тывыжы, электроника чергелиг чугула адырлары хөгжүп турар. Узбек черде самолётту болгаш трактору, хөвең ажаар машиналарны болгаш экскаваторларны, пес аргыыр машиналарны болгаш трансформаторларны бүдүрүп турар.

Совет эрге-чагырга тараачыннарга өндүр улуг күштү берген. Республикада хөвең өстүрер, ажаар күчүлүг механизмнер бар. Хөвеңчилер эртемниң ачызында хөвең өстүрериин эң мурнакчы агротехниказы-биле таныш, од культураның делегейде эң эки дээн сорттары бисте бар. Карак четпес ховуларны диргизиптер күш—сут. Сут ажыл-агыйын сайзырадыры ленинчи декреттен эгелээн. Дыка хөй хемнериң унуп оскертип, хозар дээн суггат дерилгелерин тутқан чорук көдээ ажыл-агыйны улам көдүрериин илегелдиг үндезини болган.

Узбекистанның чоргаарады—хөвең. Республиканың сүлде демдээнде безин ак баштыг хөвең сывын аргый салган. Хөй национал социалистиг Ада-чурттуң өске бүгү улустары-биле узбек улустуң чарылбас ханы харылзаазының материалдыг илерели хөвең болур, болуп артар-даа. Эрткен чылын республиканың колхоз, совхозтары 5 млн. 338 муң тонна чиг-хөвең ажааган. Комплекстиг механизастаашкынны, эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннерин ажыглаал турган, бо беш чылның төнчүзүнде алды муң хире тонна хөвеңни ажаап алырын планнаан.

Республиканың еске-даа байлаа элбек, Амударьяның адаккы талазында рис тарыыр шөлдер калбарган, чимис, виноград остурер садтар улам дужүткүр болган, торгу аргыыр үнелиг чиг-этти база хөйнү берип турар.

Узбекистанны алдаржыдып турар бүгү байлак дээрге хөй национал улустарлыг, чаңгыс аай күзел-чүткүлдүг коллективтиг, улустарның ленинчи найыралының, республиканың бүдүрүкчү күштерин хөгжүдер дугайында Коммунистиг партиялың ада сагыш салыышкынының үре-түнелидир. Мында узбектер-биле кады орустар, каракалпактар, украиннер, таджиктер, казахтар, татарлар, туркменнер, көрейлер, кыргыстар, уйгурлар—пинтизи-биле 100 ажыг нацияның болгаш улустарның төлөлери чурттап, ажылдап турар. Узбек улус бодунуң акызы, шынчы өөнүү — улуг орус улуска, ооң алдарлыг ажылчын ангызынга өөрүп четтириишкинин илергейлеп турар.

Социалистиг тургузуушкун үезинде республикага техникиг болгаш чогаадыкчы интеллигенциялың национал отряды тургустуңган. Узбек ССР-нин 42 дээди өөредилге чери 254 муң студентилиг. Национал литература, уран үүл чечектелген.

Заводтар цехтериде, хөвең шөлдериде, тудутларда болгаш эртем лабораторияларында хей-аът кириишпин-биле ажылдап турар кижилер Улуг Октябрьның 60 чыл оюн күш-ажылчы чедиишкиннерлиг уткуурунга белеткеңги турар. Бо чылдың планнарын, СЭКП-ниң XXV съездизинин төөгүүг шиитпирлерин чедиишкинниг күүсеирин дээш социалистиг чарыш калбарган.

Чечектелген социалистиг Узбекистанның амгы үезин кайгамчык чаагай, даартагы хүн, келир үе ооп-даа чаагай.

Ташкент. Узбек ССР-ниң найысылалы совет улустарның бузулбас эвиниң найыралының демдээ болуп үүс-үүс чылдарда артар. Кайгамчык чараш хоорайны катап тудуп тургузарынга кириишпээн республика чок.

Бурунгу болгаш кезээде чалыы Ташкентини катап тургусканы бистиң улуг Төрээн чуртувустуң улустарының акы-дүнма найыралының кан дег быжыын тодазы-биле көргүзүптер чижектериң бирээзи. Октябрь революциязының чалбыыжындан кывыскан найыралдың алдын оду республиканың ажылчы чоннарының тургузукчу ажыл-ижин хүн, шак бүрүзүнде чайыннандыр чырыдып турар.

Улуг Октябрьның 60 чылын демдеглээривистиң бүдүүзүнде бистиң амыдыралывыстың интернационалчы ужур-утказын, ленинчи национал политиканың боттаныышкынын көргүзүп турар чедиишкиннер онза тодазы-биле илереп турар. Узбек черге революстуг чаартылгаларны, экономикада болгаш культурада кайгамчык чедиишкиннерни тургузарынга, бадыткап сайзырадырынга Коммунистиг партияның мерген удуртулгазы, совет улустарның акы-дүнма дузаламчызы үүден улуг рольду ойнаан.

Республиканың үүк-үүгүнден бөгүн кээп турар медээлер чаагай. Хөвең өстүрүкчүлери бедик дүжүт дээш демисежип турар, фабрика, заводтарның ажылчыннары юбилейлиг чылдың даалгаларын ажыр күүседип турар.

Узбек ССР-ниң найысылалы Ташкент хоорай. Хоорайның төвүнде тутқан архитектура ансамблиниң кезии. Ону чогаадып тургускан архитекторларның болгаш тудугжуларның бөлүүн ССРЭ-ниң Күрүне шаңналы-биле шаңнаан.

С. МЕТЕЛИЦАНЫҢ фотозу.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

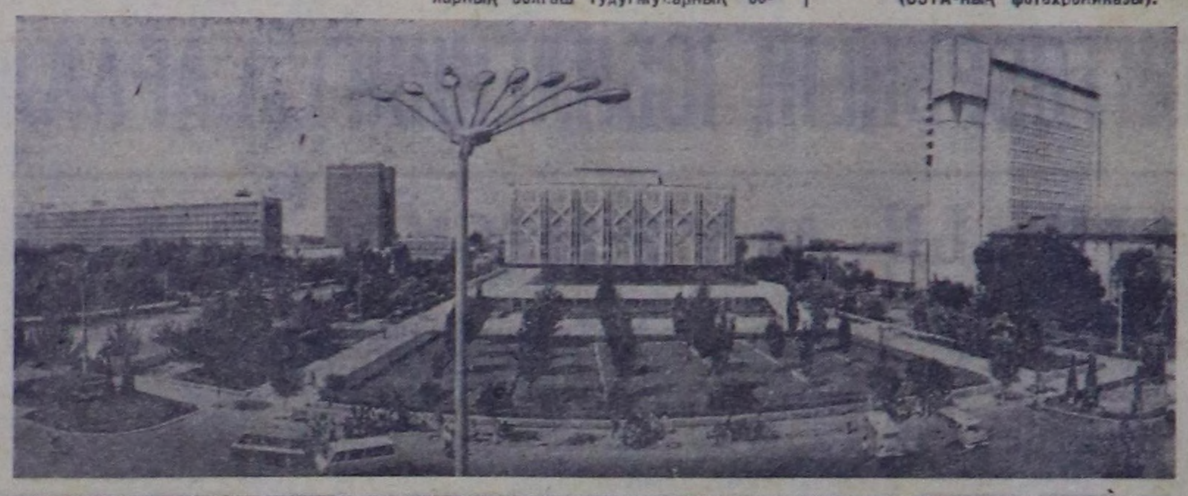

ЭРТЕМ – БҮДҮРҮЛГЕГЕ

Экскаваторлар дагжаан, улуг оңгар дүвүнде аар самосвалдар аай-дедир маннашкан, чер өрүмнээр станоктар черни сиртилеткен. Республиканың эң улуг даг-металлургия комбинадынын руднигинде ажыл хайныккан. Ажылдап турар машина, механизм бүрүзүнде байдал кандыгыл дээрзин электро-санала машиназынын хүлээп алыр дерилгези секунда, минута бүрүзүнде билип ап турар. Узбек ССР-ниң Эртемнер академиязының Кибернетика институдунуң эртемденнери ындыг системаны тургускан. Ажыл-иштиг башкарарынга ол тергиин ажыктыг.

— Беш чылда Эртемнер академиязы үш үүс ажыг теоретиктиг саналдарны кирип, бүдүрүлгеге шиигээдир ужурлуг —деп, республиканың Эртемнер академиязының президентизи, Социалистиг Күш-ажылдың Маалыры А. С. Садыков демдегледи. Үстүнде көргенизис ажыл-биле чергелештир эртемниң бүдүрүлге-биле эвилелин быжыглаар өске-даа чугула хемчеглер алдынган.

Эртемнер академиязының составында төлевилел-конструктор болгаш технология бюролары база кирип турар. Адырлар аайы-биле эртем лабораториялары шуут-ла үлетүүр бүдүрүлгелеринде ажылдап турар.

Черни суггарарының, мелиорастап экижидериниң, хөвеңниң чаа сорттарын үндүреринин, мун-мун гектар чаа черлерни шингээдириниң чугула айтырыгларын эртем шиитпирлеп турар. Республикага чаңгыс-даа тудугну чер шимчээшкининге ооң удур туруштуунуң талазы-биле эртемденнериң шинчилели, сумелээшкини чокка тутпайн турар.

Эртемденнер ниити эвилел ужур-дузалыг хей-хей айтырыгларны шинчилеп турар. Аарычал эвес, бедик дүжүттүг хөвен үрезининин сорттарын Таджикистанда, Туркменияда, хөвеңг өстүрер өске-даа республикаларда тарып турар. Байкал-Амур оруунуң тудуглары чер шимчээшкининден үрелбес чер пштинин орукларын тударынга ажыктыг сумелерни ап турар. Узбекистанда гелиофизика, гелиотехника институттары чуртта башкарыкчы институттар болур.

А. БАРАНОВ.
(СЭТА-ның корреспондентизи).

САННАР, ФАКТЫЛАР

☆ Совет эрге-чагырганың чылдарында Узбекистанга үлетүрүүн 100 хире адырының 1400 улуг бүдүрүлгелерин тудуп тургускан. Олар 6 хүн дургузунда бүдүн 1918 чылда бүдүрүн үндүрүгеннинге дежеежир продукцияны берип турарлар.

☆ Чурттун бүдүрүп турары чиг хөвеңниң 65 хуузун Узбекистан берип турар. Бир гектардан ортумаа-биле 30 центнер хөвең ап турар. Соолгу чартык чүе чылда ооң дүжүү барык үш катап бедээн. Республиканың ажылчы чоннары бо чылын 5 млн. 360 муң тонна хөвең ажаап алыр дээш шудургу ажылдап турар. Колхоз, совхозтарда ам 138 муң трактор, 30 муң хөвең ажаар комбайн болгаш муң-муң өскедаа механизмнер ажылдап турар.

☆ Республиканың суггаттыг черинин хемчээли 3 миллион гектар. Оңгу беш чылда черни механизастаарының сорулгалары улуг. Карши, Джизак ховуларында, Амударья хемниң аксында болгаш өскедаа черлерде 500 муң гектар черни шингээдип алыры көрдүнген.

☆ Узбекистандан үлетүрүүн эң аныяк адыры—гелиотехника үлетүүрү. Бухара чоогунда бо чылын ажыглалда кирген завод хүн энергиязын ажыгдаар машиналарны бүдүрүп эгелээн.

☆ Эвилелдешкен бо республиканың улуг ажылагыйында 800 муң дээди болгаш тускай ортумак эртемниг специалистер ажылдап турар. Ол дээрге хаанныг Россияга ажылдап турган бүгү специалистерниң санындан барык дөрт катап хөй.

☆ Республикада 26 театр, 10 муң ажыг клубтар болгаш библиотекалар бар. Узбекистанда 260 аттыг солун болгаш 142 журнал үнүп турар, оларның бир угда үнер тиражы 10 миллион экземплир.

КЫЗЫЛКУМДА НОГААН ОРТУЛУК

— Оазис станцияже чоокшулап ор бис—деп, Москвадан үнген демир-оруктун радиозундан чарлапты. Сактырымга, арыпга дегген салгын безин төрээн черимниң чыдын бодунга сиирип алган мыкаш. Бо станциядан ыдай мөөн Каракалпакиям эгелээр.

Оазис—ногаан ортулук. Устюрттүн суг чок курраг шадында «ногаан ортулук» деп адаар станция. Бистиң черивис агаар-бойдус талазы-биле шиирин чер. Хүнге изээн элезиниң хат бүгү Кызылкумну дургаар эстедип чыткан. Арал чоогунуң чурттакчылары—«кара борттүглер» деп улус—каракалпактар Октябрь мурнунда ёзулуг ядыы-түренги, өлүп, кырлырының кырыңга чораан.

Улуг Октябрьның ачызында хостуг күш-ажыл, улустарның ленинчи найыралы бистиң черивисти, каракалпактарның амыдыралын шуут чаартган. Кызылкумда чечектелген садтар, айыран-ак хөвең шөлдери, алдын-сарыг рис шөлдери тыптып келген. Куруг ховуның элезиниери «эвээжээн», чаа хоорайлар тыптып белгилээн.

Щулукчулер безин чамдык саннарны алавайн барып шыдавастар. Каракалпак автомонут республикага совет эрге-чагырга чылдарында хөвең волокно бүдүрери 118 катап өскен.

Каракалпакияны «ак алдынның» чурту дээр. Шынаа-ла делегейниң эң соңгу куржаадан үнүп чыдар хөвең бисте. «Рис республиказы» деп атка база төлептиг бис. Арал чоогунга рис өстүрери ам-даа калбарар.

Каракалпакияның суггатчылары, каракуль хой кадарчылары, эртемденнери-биле таныжар болзуңарза, дыка-ла солун болур ийин. Каракалпакия Узбек ССР-нин Эртемнер академиязының филиалы, эртемшинчилел, төлевилел институттары ажылдап турар, күрүне университеди база ажыттынган. Республика бүгү-ниити ортумак эртемчо шилчилгени дооскан. А каракалпактарның төрээн дылынга парлаан баштайгы үжүглел чүгле Улуг Октябрь тиилээн соонда чырыкче үнген болгай.

Ж. АЙМУРЗАЕВ,
Каракалпак АССР-ниң улустун чогаалчызы.

АШ ХОВУДАН СУГ

Удавас Аш хову болдуның суун Джизак ховузунче аксып бадырар. Мурнуу үүкте суггарылга суганының кол дерилгезин чаартын доскан. Буга уну ханы болгаш калбак. Хөвең шөлдериниче, садтарже секундада-ла 600 кубометр сугну бадырып болур. Мөөн мурнунда ол барык ийи катап эвээш турган. Джизак ховузун суг-биле хандырар дугаймда СЭКП-ниң XXV съездизинин шиитпирээринде дөрт айыткан.

Аш хову болду чоокка чедирле курраг чову чыткан. Ыраар сугну «чедирген» соонда ол ынчаар Гулистан, Янгиер, Сырдарья, Ширин, Гагарин деп хоорайлар тыптын келген. Ам ол ховуну аш хову дээрге безин берге: мында хөвеңни, виноградты болгаш өске-даа бойдус байлаан өстүрүп турар.

Узбек черниң келир үезин Ленин өттүр көрүп, суггарылга ажылдарын калбартырын саналдап турган. 1918 чылдың май 17-де В. И. Ленин тускай декретке ат салган. Бо үе дургузунда 450 муң гектар куг черни шингээткен.

Аш ховунуң уланчызы Джизак ховузун суг-биле хандырарга республиканың чурт чуруундан база бир гарыг ап (ээн куруг ховуну демдеглээри) чидер.

В. ГЛАДИЛОВ,
(СЭТА-ның корр.).

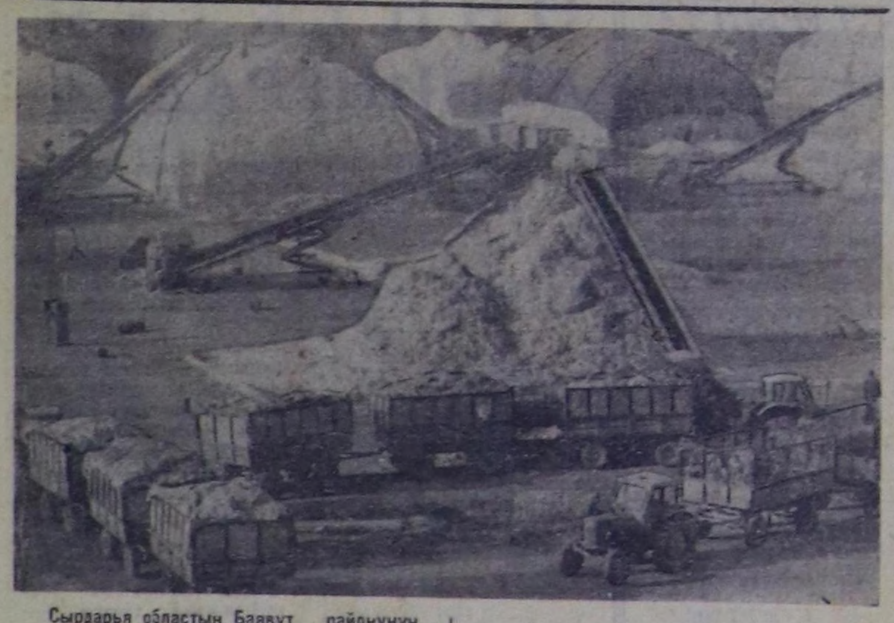

Сырдарья областың Баявут районунуң «Баявут» совхозунуң белетнел пунктузундан хөвеңни заводче чорудуп турары.

А. ГОРОГРИГТИҢ фотозу.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

«БАХОР» — ЧАС

«Бахор» ансамбль Улуг Октябрьның 60 чылынга тураскааткан программазын «Хостуг-шөлээн хөрээжен» деп танцы-биле ажыдып турар. Ырактан муңган аялга дыннаныр. Арнын дуглап алган хөрээженнер даш кежээлер дег тургулаар. Чырыкче ыйгы ышкаш аялга дыннаныр кээр. Тураскаал дег турган кижилер «дирлип» үнүп кээр. Чиңгир-кызыл платьелерлиг чалыы, чараш кыстар хүнче хүлүмзүрүп үнүп кээрлер.

— Юбилейге тураскаатқан программаны онза чоргаарал-биле белетиээн бис —деп, ансамбльдиң уран үүл удуртукчузу, ССРЭ-ниң улустуң артизи М. Тургунбаева биске чугаалады,— Хөрээжен кижиге эрге-шөлээ берген, аас-кежиинче болгаш хосталгаже орукту ажыткан Улуг Октябрьга өөрүп четтириишкинни уран үүл дылынга илергейлээрин оралдажып турар бис.

Узбектеп «бахор» дээрге час дээни ол. Ол ат чечектелиишкинниң, амыдыралдың эгезиниң демдээ. Чазын ховуу чечек-биле каастанып, айыран-ак, эрээн шокар апаар. «Бахорнуң» күүседип турар танцылары база час дег, чалыы назын дег.

«Бахор» 1957 чылда Аныяктарның болгаш студентилерниң VI бүгү-делегей фестивалынга кириишкеш, лауреат атты чаалап алган. Ансамбльдиң танцыларында узбек улустуң болгаш хөй национал совет уран үүлдүң улусчу чаңчылдары сиңиккен. Ансамбль делегейниң улустарының 200 хире танцызын ойнап турар.

З. ТУХВАТУЛЛИНА.
(СЭТА-ның корр).

ХӨВЕҢ ХАВЫЫ ЧАЗЫЛГАНДА

— Часты берди! Ону мен баштай көрүп кагдым—деп, бичии Дильфуза алгырган. Хөвең сывын тап-биле оюп эрткеш Хамро-ата оглунуң уруунуң чанынга чедип келген. Чап-чаа хөвеңи чаштып келген хүрең хавыктыг топтап көргеш, ыырган-ада камныы-биле суйбай тутқулаан.

— Карааң көснүүн, але. Суурга чаагай-ла медээ чедиреривис ол-дур—дээн.

Кара чаштыг бичии уруг биле ак салдыг узун ирей суурже үглай базыпканнар.

База бир кус удавас дужери-ле ол-дур деп ирей боданган. 1926 чылдың күзүн ол сактып келген. Ынчаарда ол суурнуң чурттакчылары бир-ле дугаар ниити күш-биле өстүрген хөвеңин кады ажааганнар. Ол күзүн олар 10 тонна хөвең чыып алганнар. Кыргынның улуг оглу Ахмед ол хире хөвеңни чаңгыс-ла хүн дургузунда ажаап ап турар. Ынчалзадаа сөвлүндеги муң, он-он муң тонна хөвеңниң эгези ынчаардагы он тонна болган болгай.

1948 чылдың күзү. Боду хөвең чыыр хуулгаазын машинаны көөр дээш бүдүн суурнуң чону чыглып келген. Хөвеңин машина чыып аппарганы хүрең хавыктарны катап-катап шинчилеп көөр кижилер-ле хөй.

Кус—магалыг-ла үе. Хову айыраң-ак апаар. Кырган бо чылын база хөвең шөлүнге кээр. Хол-биле хөвең чыып канчаар сен, аалга олур, сээн орнуңга бис хүннүң-не бир тонна хөвеңден артыр ажаагаш, сээн адыңга бижидип турааллы деп, оолдары аңаа бо-ла чугаалай бээрлер. Ооң үш оглу Ахмед, Чары, Октябрь Хамраевтер шуптузу механик-чолаачылар. Оглунуң оглу Акмаль база комбайн башкарар сорулгалыг. Хамро-ата күстү ховуга эртгирип чаңчыккан.

Хөвең суггарар буга кастып турганын ол база утпаан. Кускун-хаай-биле черни каскан, довуракты носилкалап өскээр дажыглаан... Кижи бүрүзү-ле кылыр ажылдыг. Ол буганың суун бадырар хүн оларның суурунга Узбек ССР-нин Советтериниң Төп күүсекчи комитединиң Даргазы Юлдаш Ахунбабаев келген. Ромитанның колхозчулары ынчаарда Амударьяның суун Кызылкумче чайып бадырар дугайын дужевейндаа турганнар боор. Ахунбабаев дарганың ынчаардагы чугаазы тоолзуг болган. Хөвеңни күчүлүг техника дузазы-биле ажаар деп ол чугаалаан. Кырганның оолдары, оларның оолдары ындыг машиналарны боттары башкарып турар апарган.

Хамронуң төрээн чери таныттынмас болган. Ажылишке кежээ, найыралга шынчы кижилер Ромитанда чурттап турар. Бухарадан ырады өске черге чедип көрбезе-даа Хамро-ата боду делегей дугайында хөйнү билир. Телевизорун ажылдадыпкаш ол бүгү чуртту көрүп срар.

Кырган-адашкылар суур кыдыынга келири билек бичии уруг: «Часты берди! Ону мен баштай көрдүм»—деп чарлай берди.

А. ФАЗЫЛОВ,
(СЭТА-ның корреспондентизи).

ССРЭ КОНСТИТУЦИЯЗЫ
төлевилелди чугаалажып тур бис

Чүүлдүгзүнүп, саналдап турар

СЭКП ТК-ның май (1977 ч.) Пленумунуң түңнелдерин болган ССРЭ-ниң чаа Конституциязының төлевилелин бо хүннерде, бүгү чурттаалы-биле бир дөмей, бистин «Улуг-Хая» совхозта база таныскыр, чугаалажып көрүп турар. СЭКП ТК-ның Чиргине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневтин ук Пленумга илеткели болган чаа Конституцияның төлевилели коммунизмге бүзүрелдиг бар чоруур бистин Төрээн чуртувус дээш улуг чоргааралывысты хайныктырыр, хей-аъдмысты көдүрген.

«Улуг-Хая» совхозтуң ажыл-ишчилери, бүгү совет кижилер-биле бир дөмей, чаа Конституция төлевилелин изин-биле деткивишаан, чамдык саналдарны киирип турар болган күш-ажылчө бедик көдүрлүүшкүнүгө кирип турарлар. Совхозтуң коммунистери болган комсомолчулары боттарының каттышкан хуралынга партия Төп Комитединиң май Пленумунун, ССРЭ-ниң Дээди Советинин алдыгы сессиязының түүлдүг деп көргеш, бүгү улустуң чугаалажып көөрүнче киргени тоогулуг документизи—чаа Конституцияның төлевилелин танышкан, Анаа санал берген эштерниң чугаазының кол утказы мындыг болгулаан.

Арыг-Бажы кодээ Советинин күүскомунун даргазы эш А. Тугаржаптың саналы бо: «чаа Конституцияның төлевилелин шагда-ла танышкан бис. Ынчалза-даа анаа киирээ чогуур ужурлуг чамдык саналдар кижилерниң сеткил-сагыжынга ам торуттүүп турар, ук документинги ханы өөренген соонда кижилер оон ужур-дузазын ханыы-биле билип алыр-дыр—дээн. — Ол чаа Конституция төлевилелинге кодээге болган район төптериниң садыг-магазиннериге бүгү бараанларның өртөөн чаңгыс аай кылырын ол саналдаан. Оон ынай ол чамдык садыгжылар кодээге бараан өртөөниң хуузун ажыглаан, чондан бодунга акша-көпеек шингээдип аптарын чамдык фактылар-биле чугаалаан.

Коммунист Сарыг-оол Ховалыг Совет Эвилелиниң хамаатылары ажыл-агыйга үзүктел чок ажылдан келген болза, эдлетлиг шөлөөнин бир ай кылдыр чаңгыс аай кыыза деп саналдаан. Чүге дизе хойжу, сээнчы, кадарчы болган чамдык өске-даа мөргежилдиг кижилер 12—18 хонуктарда дыштанырга эвээш-тир деп бодаар мен — дээн. Чижээ, сээнчы кижи эртенгинин 5 шактан хүндүс 11 шакка чедир бүгү ажылын дооскаш, кежээ 4 шактан 9 шакка чедир ажылдаары кадыкка-даа, амыдыралгадаа берге деп, ол саналдаан. Хойжу кижи хоюн дүн-хүн чок кадарып, кадагалаарын ол бала-ла хөй фактылар-биле демдеглээн. Шак ындыг саналды С. Ховалыг идип үндүрбүшаан, хоойлу-дүрүмнү шыңгыы көөрүп саналдаан. Өлүрүкчү херектиг кижилерни 10 чылдан өрү көөрү чугула, чүге дизе кижини бижектээри, боо-биле адары, кандыг-бир чепсек-биле согары дээрге-ле кара сагыштыг халдаашкын-дыр. Кижи өлүрген кижилер аш чарлаар, оон 5 — 6 чыл шаптирер деп чүве хулиганнарга, өлүрүкчүлерге анаа бир чүве-дир—деп, эш Ховалыг тайылбырлаан, шак ындыг каржы, дерзин хөрек үүлгедикчилерин 10 чылдан өрү шилдерин хоойлуларга доктаадыр болза эки деп санал киргген.

Ниитизи-биле «Улуг-Хая» совхозтуң деискээринге 24 кезек черге хуралдар болгулаан, 1500 ажыг улуг, аныяк кижилер киришкен, 48 кижи ажыл-агыйже, амыдырал-чурттаалгаже хей-аът киргенин илередип, ажыл-хөрекчи саналдарны киргеннер. Совхозта бо хүннерде шиитиниң малынга четчир чем белеткээр ажыл кидин түүк. Мад чемнериниң белеткелчилери шиитизи-биле 2010 тонна сиген белеткээрин амгы үеде 1000 тонна ажырган. Бо күш-ажылчы фронтуда 4 механизастаттынган звено, 100 ажыг кижи 20 звеноларга үстүн алгаш, Улуг-Хемниң ортулуктарында ажылдан турарлар. Күш-ажылдың шалынчылары хүн бүрү өзүп, ажылдың темпизин шапкынчаан. Оларның могаг чок күш-ажылын СЭКП ТК-ның май Пленумунун шиитпирлери, чаа Конституция төлевилели улам хей-аът киирип турар.

Б. МОНГУЛ-ООЛ,
совхозта партком секретары.

ХАМААТЫЛАРНЫҢ ХОМУДАЛ КИИРЕР ЭРГЕЛЕРИ

Республиканың ажылчы чоннары, бүгү совет улус-биле бир дөмей, чаа Конституцияның төлевилелин сайгарып, чугаалажып, оон-биле танышып турар. Төлевилелдиң сайгарылгазынга чоннуң сонуургалдыын, идепкейлиг киржилгезин онзалап демдеглээри чугула. Кижи бүрүзү Үндезин Хоойлунун төлевилели-биле ханы танышып, ында айытынган совет хамаатыларының эргелерин болган хүлээлгелерин ылаптап билип, совет кижилерниң күзел-соруунуң херек кырында боттанып турарын, келир үеним чыраткылыг чаагай болурун көрүп турар.

Ылангыя чаа Конституция төлевилелинде хамаатыларның эргелериниң калбарганы магалыг-дыр. Хамаатыларның эргелерин калбартыры анаала бир айтырыг эвес. Ол дээрге шиитилелдиң экономиктиг дозунун болган политиктиг сайзыралының чедиишкиннери-биле тудуш холбашкан болган чоннуң сайзыраң турары-биле холбаалыг чугула айтырыгларның биредээн. СЭКП ТК-ның май (1977 чыл) Пленумунга СЭКП ТК-ның Чиргине секретары Л. И. Брежнев совет хамаатыларының эргелериниң калбарганы совет шиитилелдиң өзүн, сайзыраң, оон экономиказының хөгжүп турарында деп айыткан.

Ам бо үеде күштүг болуп турар Конституцияда хамаатыларның эргелерин база айытыкан. Ында кирген эргелерден ангыда, төлевилелде немешкеп хамаатыларның эргелериниң чамдызын маная чугаалажып көрээлиңер.

Төлевилелдиң 49 түүлүнде: «ССРЭ-ниң хамааты бүрүзү күрүне органнарынга, хой-ниити организацияларынга оларның ажыл-чорудулгалып эжижидериниң айтырыгларының талазы-биле саналдарны киирер, ажылда четпеетерни шүгүмүүлээр эргелиг» деп айтып турар. Мында совет кижилерге билдинмес болгаш чигзинчиг түүлдер чок, чүге дээрге амты үеде бо түүлдерниң амыдыралда боттанып турарын кижи бүрүзү билир. Хамаатыларның үстүнде айытынган эргелерин хоойлужудуп, быжыглаанын алгаш көөрге, сайзыраңгай социализм үезинде күрүне органнарының болгаш хей-ниити организацияларының ажылы үргүлчү чоннун боттуг хайгааралынга турун, анаа хамааты бүрүзүнүн киржилгези улам калбарып турарының база бир хереги.

Республика тургузуулуг буржуаз чурттарда хамаатыларның эргелерин база хоойлужудуп, чарлап каанын билир бис. Ынчалза-даа ол эргелерин херек кырында боттаңдырарын чурумчутпаан, харын-даа ямзы-бүрү кажар аргалар-биле оларны хамаатыларның амыдыралга ажыглаарын шуут болдунмас кылын, чүгле хей акша-хөрөнгилиг, шыдалдыг кижилер ажыглаан, ажылчы чонну мөлчүп турар. Ынчалгаш капиталистиг чурттарда ажылчы чон боттарының эргелерин долузу-биле ажыглап шыдаавайн, ядыы-түрүгү бай-далда чурттан турары билдингир. Бистиң чуртувуста байдал өске. Эргелерни чарлап, хоойлужудуп, оларны совет хамаатылар херек кырында ажыгдаарын база чурумчутпаан. «Эрге-дужаалдыг кижилер хамаатыларның саналдарын болгаш билдириишкиннерин хоойлуда көрдүнген хуусаларда көөр, оларга харыыларны бээр болгаш эргежок чугула хемчеглерни алыр хүлээлгелиг» деп ол-ла түүлде уламчылап киргген. Харындаа оон адаанда «Шүгүмүүлел дээш истеп-сүрери хоруглуг» деп дорт айыткан. Ажыглап турарывыс кезеңче-дүрүм түүлдериндe шүгүмүүлел дээш кызып-кыыр чорукту хораан дүрүм-түүлдери чок, чаа төлевилелди алгаш көөрге, ындыг дүрүм-түүлдер турун болгу дег-дир.

Эрге-дужаалдыг кижилер хамаатыларның киргген санал-оналдарын тоон көрбейн, оларга харыы бербейн, үезинде чогуур хемчеглер албайн баар таварылгаларны чайладын, бир эвес ындыг таварылгалар турун келир болза, хамаатыларның аймыттынган эргелери хоозун барбадын, ыяапла боттанын турарын чедип алыры-биле Үндезин Хоойлунун 58 түүлүнде сагыныгыр-биле: «ССРЭ-ниң хамаатылары эрге-дужаалдыг кижилерниң хөделиишкиннеринге хамаарыштыр хомудалдарны күрүне органнарынга болгаш хей-ниити организацияларынга киирер эргелиг» деп айыткан, «Ол хомудалдарны хоойлуда доктаатты нган дүрүм ёзугаар, чогуур хуусаада көөр ужурлуг» деп уламчылаан. Ынчалгаш хамаатыларның күрүне органнарынга болгаш хой-ниити организацияларынга бир чериин, кандыг-бир албан-дужаалдыг кижиниң ажылчорудулгазында бар четпеетериниң талазы-биле киргген санал-оналы ыяап-ла күүсеттингген турарын чедип алыры-биле чогуур хемчеглерни чогуур хуусаада алган турардыр.

Бир эвес эрге-дужаалдыг кижилер бодунуң эрге-дужаалын ажыглап, хамаатыларның хомудал, билдириишкин киирер эргелерин ыдыглап-ыяар болза, бо талазы-биле ол-ла түүлде мынчаар айыткан: «Эрге-дужаалдыг кижилериниң хоойлуну үреп, боттарының эргелерин эрттир ажыглаан, хамаатыларның эргелерин кызын-кыйган хөделиишкиннерниң дугайында хоойлуда доктаатты нган чурум ёзугаар судка киирин болуур. Оон-даа уламчылаан вомчуулу: «ССРЭ-ниң хамаатылары оларга күрүне албан черлериниң, ол ышкаш албан хүлээлгелерин күүседин турарының үезинде эрге-дужаалдыг кижилериниң хоойлуга таарышпас хөделиишкиннериниң уламыдан чедирген каражаны хоойлуда доктаатты нган чурум болгаш хемчээл ёзугаар негеп алыр эргелиг». Хамаатыларның үстүнде бижиттингген чамдык эргелерин ханы угаан, өөренип көөрге, бистин хей национадыг чуртувустуң болгаш хой-ниити организацияларының черлериниң ажылынга дорту-биле киржип, оны хайгаарап, боттарының саналоналы киирерин тодазы-биле киргеп-дир. Ол дээрге бистин күрүнеристиң пролетариат диктатуразындан бүгү улустуң социалистиг күрүнезин болганын, оон быжыглын, хөгжөөнин илередип, совет демократияның улам ыдай делгереп, сайзыраанын көргүзүп турар.

Совет хамаатыларының чамдык эргелерин көрдүвүс. Хамаатыларның эргелери бедик, делгереңгей-даа-дыр. Ынчалза-даа эргелер-биле кады хүлээлгелериниң ийи аңгы көрүп болбас ужурлуг бис. Олар аразында тудуш холбаалыг. Совет хамааты бүрүзү хой-ниитинин, күш-ажылчы коллективинин, өг-бүлезиниң болгаш хамаатыларның журнунга чайлыш чок күүседир хүлээлгелериг. Ол хүлээлгелерни Үндезин Хоойлуда 59 түүлүнде мынчаар айыткан: «Эргелерни болгаш хосталгаларны боттаңдырары хамааты кижиниң бодунуң хүлээлгелерин күүседириндеи чарыдбас холбаалыг. ССРЭ-ниң хамаатызы ССРЭ-ниң Конституциязын, совет хоойлуларны сагыыр, социалистиг ниити чурттаалганың дүрүмнерин хүндүлээр, ССРЭ хамаатызының бедик адын төлептин-биле эдилээр хүлээлгелиг». Мында совет хамаатыларга билдинмес түүе чок. Бистиң чуртувустуң хамааты бүрүзүнге чаа Конституция канчаар-даа аажок улуг эргелерни магадылап турар.

Д. ОНДАР,
Тыва АССР-ниң Дээди судунун кежигүү.

Августуң 11-де космоска баштайгы бөлүк ужудуушкуннуң 15 чылы

ГАГАРИН ОТРЯДЫНДАН ИЙИ КИЖИ

«Орбитада бир-ле дугаарында ийи кижи!», «Космоста орустап чугаалажып турар!»—дээн ындыг эгелер 15 чыл мурнунда будун веделя дургузунда делегейниң бүгү солунларынын бирги арынарындан дүшпээн. Андриян Николаев биле Павел Попович оларның ужудун үнгенн «Восток-3» болгаш «Восток-4» деп ийи корабль-спутниктин баштайгы бөлүк ужудуушкунун бүгү делегей космос делгемин кижиниң шингээдип алырынга дыка улуг базым кылдыр үнелээн.

1974 чылдың июльда ол космос экспедициязының кежигүннериниң бирээзи Павел Попович бодунун ийиги ужудуушкунунда («Салют-3» станцияга ийи неделяның экспедициязында) Юрий Артюхин-биле кады ээп келгенде, оларның кээп хонган черинге журналистер бодунун космоска ийи командировказын денгеттиг-рерин «Беркуттан» диазээ. «Менээ олар чаңгыс тудуш түүл болу берген»—деп, ол харыылаан.

Орбита станциязының командири алыс шыны чаңдыр соглевээн— ийи корабльдин баштайгы бөлүк ужудуушкуну херек кырында орбитаның башкарылгалыг ужудуушкуннарының калбак программазынче шилчилгенин оруунга кол үе-чада болган. Үшкү болган дөртку «Востоктар» бот-бодундан түүле беш километр хире хемчээлге орбита-биле ужудун турган. Бир солун чүве бар: корабльдерниң ужудун үнгенинин аразы таптыг-ла бир хонук—оон соонда «Союз» болгаш «Аполлон» корабльдерниң баштайгы делегей ужуражышкының каириштир, космоска бүгү-ле болчаларны чогум-на ындыг график-биле чорудун келген.

Космос шинчилелдериниң ынчаарда төрүттүүн эгелээн индустриязының бүгү-ле цехтери ийи корабльдин экспедициязының түңнелинде (бөлүк ужудуушкун үш хонук үргүлчүлээн) дыка улуг теоретиктиг болган практиктиг кылыр ажылды алган. Космос ужудуушкунунуң бир дөмей байдалдарының ямзы-бүрү организмнерге саалдар чедиреринин эмчилер тодаргайлаан. Ёзулуг дериин чок чорук деп үүл дээрзин ынчаарда билип алган. Космонавтыларның олурар саандайындан чештинин алырын база хонуктө корабльге бир шак дургузунда хостуг «эштин чоруурун» бирле дугаарында чоннээрээн. Олар аппаратураның ажылын контрольдаан, эртем хайгааралдарын чоруткан, биология болгаш медицина шенелделерин кылган.

Космос корабльдерниң аразынга радио харылдазын ынчаарда бир дугаар тургускан, эргелелдин черде турар албаннарының коллективтери элээн каш космос аппараттарының ужудуушкунун хандырарының херекселдерин ажылдадырының баштайгы мергежилин эрттирген. Космос корабльдерни черге уткуп алырын белеткен турар кижилерге ол база-ла шынгыы экзамен болган. Салын бадырар аппараттарының кырынга парашюттарның кедергей улуг мобуруктериниң хөрүнтели бөрөниң аразы чүгле алды минута ылгалдыг болган. Ийи корабль ыдаптыг хуусаазында база-ла ол-ла айыткан черинге кээп хонупкан. Космонавтыларның ажылдан турганының үезин телевидение-биле бир-ле дугаар дамчыткан. Ону Совет Эвилелиниң телевидение четкизи-биле болган «Интервидение» каналдары-биле дамчыткан. Соолгу чылдарда чедиишкиниг хөгжүп турар космовидениниң эгези ынчаар салдынган.

Совет Эвилелиниң үшкү болган дөртку космонавтыларынга таптыг-да 15 хар немешкен. Олар ам боттарының ужудун үнгенн ол-ла гагаринчи отрядты удуртуп турар. Бодунун космос орбитазын 1970 чылдың июньда «Союз-9» корабльге узаткан А. Г. Николаев ам —совет космонавтылар белеткээр топтуң начальнигиниң бирги оралакчызы П. Р. Попович ол сылдыс академизиниң килдистериниң бирээзин баштаан турар.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
(СЭТА-ның корр.).

делегей болуушкуннар
тайылбырлал
БО ХҮННЕРДЕ

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

Бедик деңнел

БУДАПЕШТ. «Кызыл Чепельдиң» ажылчыннарының үлегери-биле Венгрияның тудуг будурулгелериниң коллективтери Октябрьның юбилейинге алдар кылдыр социалистиг ёзу-биле ажылдаар, дүрген, эки шыпарлыг, эр-не эвээш чаңыгдалдарлыг кылдыр тудар деп сөзүн берген.

Беш чылдың эр улуг үлетпүр объектилерин дериң турузларынга тудугжулар онза эки ажылдаан. Анаа күүсеткен тудуг ажылдарының хемчээли эрткен чылдың деңнелинден 17,8 хуу ашкан. Венгр индустриязын келир үеде эр улуг будурулгелери—Пакштың атомнуг электростанциязының Борнодтың химия комбинадында чаа поливинилхлорид заводунуң, Тисайның химия комбинадында полипропилен будурер талазы-биле заводтуң хевири ам-тодаргай көстүп турар апарган.

Бо беш чылда республикага 100 хире үлетпүр объектилерин ажыглалга киирер, амгы үеним 430—440 мың квартиразын тудуп тургузар ужурлуг.

Транспорттуң чаа курлавырлары

БЕЛГРАД. Чурттуң транспорт системазының ажыктының бедидериниң айтырыгларын шиитпирлеп турар югослав специалистер чаа курлавырларны илереткен. Оларны мергежилдиг ажыглаар чорук дыка улуг экономиктиг ажыкты бээр, сөөртүлгелерниң чарыгдалын эвээжедир, улус ажыл-агыйынга хереглээр чугула чүүктерин чедиреринин дургедедир.

Келир үеде Югославияга чүк-пассажир сөөртүлгелериниң үндезини демир-орук транспорту болур. Бо беш чылдың төнчүзүнде ол (1980 чылга чедир) сөөртүлгелерниң хемчээлинин талазы-биле автомобиль транспортун эрткеш, бирги черже үнер. Муң километр ажыг каң оруктарны салыры, электрилиг база дизельдиг тыртыкчыларның үлүг-хуузун бедидери, поездилерниң шимчээшкинин башкарарының база контрольдаарының автоматтыг системалары-биле магистральдарны дериири көрдүнген.

Виноградтыг черниң чаа чүүлдери

СОФИЯ. Варна округтуң девискээринде «Хемус» дээр Болгарияда эр улуг автомагистральды дургаар муң гектар шөлдүг чаа виноград массивин тургузуп турар.

Ол округта виноград өстүрери—кодээ ажыл-ишчилерниң чанчыл болган ажылы. Ам виноград өстүрери кодээ ажыл-агыйның кол адырларының биредээн. Ол черниң агаар-бойлузу болгаш хөрүзүү виноград тарып өстүрериниге кончуг таарымчалыг байдалдарны тургузуп турар.

Эрткен беш чылдың дургузунда виноград өстүрерин концентрастаарының болгаш специализастаарының талазы-биле улуг ажылды чоруткан. Үлетпүр технологизын шиңгээдип алган, чер ажылының культуразын дыка бедиткен.

Эрткен чылын округтуң виноград өстүрүкчүлери гектар черден өртүмаа-биле 102,9 центнер винограды алган.

Үнелиг байлак

УЛАН-БАТОР. Шынап-ла үнелиг байлак болуп турар 18 мың тонна хире дүктү, а ол ышкаш 1,200 тонна бедик шынарлыг өшкү чөөгүн—оон делегей будурулгезинин деңгеи кезиин—моол хойжулар чыл бүрүде белеткеп турар.

Соолгу үеде Моолда дүктү белеткээриниң база болбаазыралдарының, чинге-нарын база чартык нарын дүктүг хойларны кыргыырын улам ынай механизастаарының айтырыгларынга улуг кичээнгейни салып турар апарган.

Бедик будурүкчүлүг комплекстиг дериишкиннер-биле хандыртынган 23 кыргылда пунктузун бо беш чылда республикага тудары төлевилеттинген. Хой кыргылдазын механизастаар чорук улуг экономиктиг ажыкты бээринден ангыда, продукцияның шынарын эжижидеринге болгаш ону көвүдедиринге база-ла идигни бээр.

(СЭТА).

НАЙЫРАЛДЫҢ БЫЖЫГ БЕЛДИРИ

ДЕЛИ. (СЭТА). Тайбың, найырал болгаш кады ажылдажылга дугайында совет-индий керээге ат салган хүнден бээр 6 чыл болган оюн Индияда калбаа-биле демдеглеп турар.

Тайбың, найырал болгаш кады ажылдажылга дугайында совет-индий аразында найырал үениң бүгү-ле шылгалдаларын тудун эрттирген. Керээ үр хуусаалыг эчис сорулгаларны салып турар, ынчаарга оон түүлдери чер кырынга тайбыңны, хосталганы болгаш айыыл чок чорукту быжыглаарынга идиг бербишаан, делегей хереткериниң хөгжүлдезинге тодаргай салдарны чедирер ужурлуг.

Бо чылын Индияга иштики чугула өскерилгелер болгулаан — эрге-чагыргада чаа кижилер, чаа политиктиг организациалар кирген деп, министр уламчылаан. Бистиң чуртувуска чаа политиктиг күштериниң кестүп келгени индий-совет найыралды кошкадыр деп башудур чугаалап турган кижилерниң кодаалы бүрүнү-биле бойлаан дээрзин демдеглээр херек. ССРЭ биле Индия үр үениң быжыг тайбыңынга, деңчоруктуң харылзааларын быжыглаарынга ханы сонуургалдыг.

Польшаның машина тудуунуң чедиишкиннери

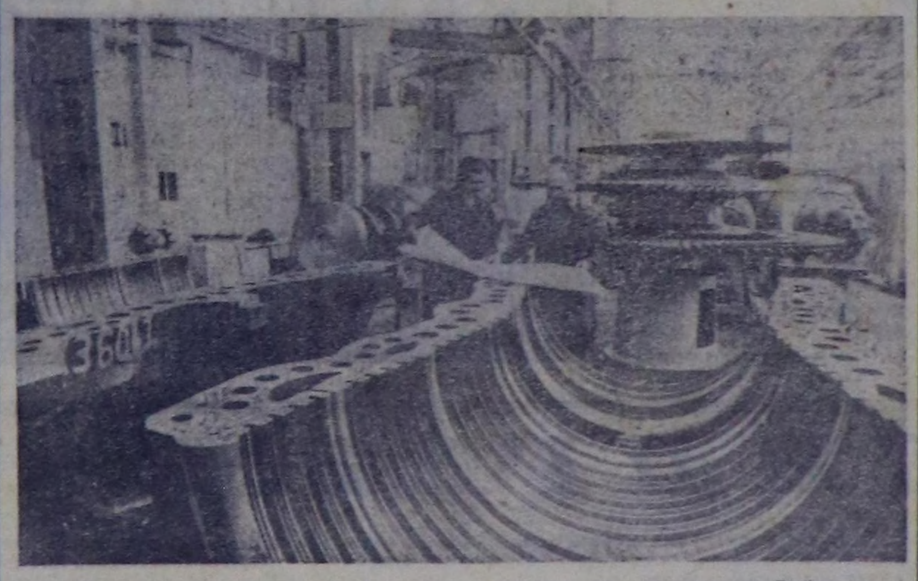

360 мың киловатт күчүлүг баштайгы агрегатты Эльблонгта «Замех» заводта тургузуп турар. Будурулгениң ажылчыннары чүгле чаа конструкцияны эвес, харын ам будурүп турар 200 мың киловатт күчүлүг чиңгиртилерни солуур апаар ол хире күчүлүг агрегаттарны будурериниң технологизын база шиңгээдип ап турар. Бо беш чылда түүнүп турар электростанцияга ындыг он чиңгирти аргегат келир.

ЧУРУКТА: 360 мың киловатт күчүлүг баштайгы агрегатты дерип турар цехте.

ЦАФ СЭТА-ның фотозу.

АЙЫЫЛДЫГ УГЛАНЫЫШКЫН

ВАШИНГТОН. «Лэнс» ракеталарга база артиллерия октаарынга хереглээр нейтроннуг частыр октарны будурерин акшаладырар дугайында хоойлу төлевилелинге АКШ-тың президентизи Картер ат салган.

Өлүм таварыштырар ол системаны тургузарынга хереглээр херенгилерни «хой-ниити ажылдарының программазы» дээр статья-биле тускайлап берип турар. Ук программаны чоокку эрткен хүннерде конгресс хүлээп алган болгаш президент ат салып күштүг болдурган, ынчангаш ол ам хоойлу болу берген. Программаның ниити түүү 10,4 миллиард доллар, ынчалзажок нейтроннуг чепсекке үндүрер чарыгдалдарның тодаргай хемчээлин чажырын турар. Парлалганың медээлериннен алырга, Барының Европада америк шериг кезектериниң чепсеглелинде турар артиллерия октарын октаарынга хереглээр чүгле нейтроннуг частыр октарны кылырынга безин 650 миллион доллар үнер.

(СЭТА).

БОТТУГ САНААЛДАР

ЯУНДЕ. (СЭТА). Либревильден кээп турар дыннадыгларны ёлугаар алырга, Африка чаңгыс эр организациязының (АЧО) сомали-эфиоп чөрүлдээни аайлап шиитпирлээр талазы-биле комитеди африка чурттарының туруп турар кызыгаарларының хажыттынмазының принцивин бадыткаан. «Боттарының национал хамаарышпас чорукту чедип алырының үезинге чедир тургустунган кызыгаарларны хүлээринче организацияның кежигүннери бүгү күрүнелерни» кыйгырып турар АЧО-нуң чогуур резолюциязын комитетин хүлээп алган сүмезинде айтып турар.

Өжээтен хөделиишкиннерни соксадырын маргыжып турар талаларга — Эфиопияга болгаш Сомалига комитет сүмелээн. «Чөрүлдээниң талаларының аразынга бот-бодун билчир чорукту чедип алырынга шаптыктаар азы дүшүүрлүг чорукту болгаш чөрүлдээнин бодун чидиглендиргеш, ийи кожа күрүнеиин тайбыңын, айыыл чок чоруун база девискээринин четче-бүрүн турарын айыылга таварыштырар кандыг-даа хөделиишкиннерден дадагалзаарынче» бүгү күрүнелерни комитет кыйгырган.

Африка шенээнде байдалдың шынгыызын барымдаалаш, өжээтен хөделиишкиннерни соксадырын чедип алыр болгаш айтырыгны тайбың шиитпирлээринге чогумчалыг байдалдарны хандырар дээш, Эфиопия база Сомали күрүнелериниң баштыңнары-биле харылзааны тургузарын комитеттиң даргазынга даскан.

ЛАХОРДА ҮЙМЭЭН

ИСЛАМАБАД. (СЭТА). Пакистан можу Пенджабтың кол хөорайы —Лахордан кээп турар дыннадыгларны ёзугаар алырга, улурланчын турар ийи болуглежиишкиниг — З. А. Бхуттога баштаткан пакистан улусчу партиниң болгаш пакистан национал альянстың талалакчыларының аразынга месилдежиишкин болган. Чуртту эргип чораан, муринунда чуртун премьер-министри турган З. А. Бхутто Лахор аэропортунга чедип келген үеде үймээн унген. Пакистанда чагырып турар шериг администрациязының доктаалын хажыдып, ПУП-тун баштынын уткуурубиле оон алаан каш муң талалакчылары аэропортка чыгып келген. Өжээнчежип турар болуктериниң аразында месилдежиишкинни соксадыры-биле позиция карак чажы төгүлдүрер газларны ажыглаан, балыгланган кижилер бар болуп турар.

Национал ассамблеяга болгаш можуларның ассамблеяларынга октябрь 18-те болур соңгуулаларга кандидаттар дамдылаашкыны амгы үеде Пакистанда болуп турар. Соңгулда мурнунун кампаниязы эгелээнинин соонда — сентябрьның ийиги чартыында —чуртка корум-чурумну тудары дээш харыысалганы армияга хүлээткен. Соңгулда бюллетеньнерин парлап эгелээн типографияларны ам безин шериглер дүн-хүн чок таныылдан турар.

Ам болур соңгуулаларга кол адаанажыкчылар — ПУП биле ПНА соңгулда мурнунун кампаниязын албан хуузу-биле чарлаарының ырак мурнундала идепкейлиг ажыл-чорудулгазын калбарты берген. Мартта эткен парламент соңгуулаларынга аштырышкынга таварышкан пакистан национал альянстың баштыңнары адаанежээн негээринге белеткенип турар бис деп медеглеп турар. Чоокта чаагы шериг эргилдезинге чедир эрге-чагыргага турган Бхуттонун пакистан улусчу партиязы бодунун талазындан соңгуулаларга тиилелгени чедип алыр дээш, бүгү талакчыларын мобилизастаарынче чүткүп турар.

БАЗА КАТАП ХЫМЫС ДУГАЙЫНДА

Эмчи О. Мартан-оолдуң хымыс дугайында түүлүн «Шынның» арынга 1964 чылда парлаанын утпайн тур мен. Бо чылдың июньда ол-ла эмчивистің хымыс дугайында эртем-тайылбырлыг түүлү база үнген.

Хымыстың ажык-дузазының, ооң эм шынарының дугайында маңаа биживес мен. Ол кандыг аарыгга дузалаарыл, хымысты кандыг сүттен канчаар кылырыл дээрзин эмчи кончуг тодаргай тайылбырлаан. Хымысты чүгле бе сүдүнден эвес, инек сүдүнден безин кылып алырын ол түүлден номчаан бис.

Эмчи О. Мартан-оолдуң 1964 чылда бижээн түүлүнге хамаарыштыр «Шынның» редакция түүлүнге мынчаар бижээн:

«Кызыл хоорай болгаш районнар төөгөринин чоогунда совхозтарга чылгы фермаларын тургузуп, хымысты кылырын ол ажыл-агыйларның удуртукчуларынга, садып саарарын тус чернин садыг организацияларынга чүге дагзын болбазыл? Кижинин кадынга онза чүгүлү продукция болур хымыстың бүдүрүлгезин бистің республикага доктаамал организастаарын амыдырал негеп келген. Ынчангаш Көдээ ажыл-агый болгаш Садыг министерстволары хымысты кылырын, чонга садарын организастаар талазы-биле боттуг хемчегларни алыры чугула»—деп бижээн.

Бодап-даа көрүнерден, ооң бээр дыка үр үе эрти, хымыс кылыр талазы-биле кандыгдаа хемчег алдынмаан. Ындыг чугула санал болгаш сүмелер аваа-ла саазын кырында арткан.

Бо чылдың март 11-де үнген «Шынның» ийиги арның бүрүнү-биле чылгы малга тураскаадыр, «Чылгы малды өстүрер» деп эгелиг делгеренгей материалдарлыг үндүрген. Шагдан бээр көдүрүлген айтырыг — хымыс дугайында ам-на шиитпирлеттинген боор дээш ооң кичээнгейлиг номчуп эгелээш чангыс сөс-даа тыпшаан мен.

Ынчаарга ам түнелги чүл? Чылгыны өстүрер деп бижип тургаш, ооң продукциязының дугайында чүге киирбээнил? Хымыс кылыры дег чүгүлү ужур-дузалыг айтырыгже бистің тускай эртемниглеривистің болгаш ону удуртуп башкарар ужурлуг черлернин удуртукчуларының чогуур кичээнгей салбайын турары ооң-на коскуу-дур.

Чээрби чыл бурунгаар Чөөн-Хемчик районга «Искра», Сүт-Хөлге Киров аттыг колхозтар хымыс кылып, Сүт-Аксы суурга болгаш Чадаана хоорайга садып турганнар.

Республикага чылгыны, ылангыя эъткир угланыышкынныг чылгыны өстүреринин эргежок чүгүлазының дугайында эртемге үндезилеп кылган сүмени чугаалашкан калбак хуралга саналдааннарның чангызында бе сүдүнден хымыс кылыр дугайында чүве чугаалаваанына дыка таарымчалым. Ылангыя ол хуралга саналдаан «Сүт-Хөл» совхозтун директору А. Шаалы, Бии-Хем районда «Кызыл тараачын» совхозтун кол экономизи З. Докучиц олар маңаа хымыска хамаарыштыр чүве чугаалаан болза кончуг-ла эки турган. Чүге дээрге, «Сүт-Хөл» совхозка мурнуку үеде хымысты кылып турганын үстүнде бижидивис, а «Кызыл тараачын» совхозтун, черле Бии-Хем районнун девискээри чылгы мал тударынга дыка таарымчалыг черлерлиг болгай.

Чылгы мал дугайында бижикчилериниң бодалдарын илереткен чагаалар чангыс бо чылын безин дыка хөй парлаттынгылаан. Ол эштеринин саналдарын, бодалдарын болум дугайты деткиир, түүлдүгзүнер-дир мен. А хымыс кылыр деп айтырыгны черле соңгаарлатпайн чугулалап, дарыы боттандырар болза деп күзелим ол. Ону Бай-Тайга районда «Мурнакчы» совхозтун ажыл-ишчилериниң боттандырып эгелээнин чоокта чаа солунга бижээн болгай. Ол ажыл-агыйның эгелээшкинин республиканың совхозтары деткиир боор деп номчукчуларның мурнундан илегеп бижидим.

С. САНДАН.

«Тыва тудуг» трестe дашчылар бригадири.

АНЫЯК ЧОЛААЧЫЛАРНЫҢ КОНКУРУЗУ

ВЛКСМ обкому, Көдээ ажыл-агый министерствозу, республиканың «Сельхозтехника» каттыжышкыны, автотранспорт эргелели, автомобиль болгаш чазаглыг оруктар ажылдакчыларының профвилел обкому; ДОСААФ обкому аныяк чолаачыларның мергежилин бедидериниң республика конкурузун эрткен субботада организастап эрттирген.

Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Бии-Хем, Каа-Хем районнарының «Сельхозтехника» салбырларыдан, Кызылда районнар аразының «Сельхозтехника» каттыжышкынындан, ДОСААФ-тың автошколазындан, Каа-Хемниң ДОСААФ райкомундан, Кызылдың хоорүүскомунун иштики херектер килдизинден, ВЛКСМ обкомундан, пассажирлер автобүдүрүлгезинден болгаш өске-даа организациялардан аныяк чолаачылар аваа киришкен. Нинтези-биле 28 хардан куду назылыг дөрт-дөрт кижи составтыг 23 команда автомобиль тургузуунун, шаптараазының оруктарны чаңгыс-аай айытканчурумнар ёзугаар шын эртериниң талазы-биле, автомобильди шын доктаадып, гаражка тургузарының болгаш чолаачы кижинин өске-даа сагыыр чурумнарының талазы-биле шылгалдаларны эрткен. Аваа ГАЗ-24, ЗИЛ-130, ГАЗ-51, УАЗ-469 марканың автомобильдери киришкен.

Конкурс-маргылдаа эртенгинин оң бир шактан кежээкинин алды шакка чедир үргүлчүлээн.

Маргылдаа доостуру билек судья коллегиязының кежигүннери конкуреттің түнелин үндүргеш, чарлаан.

Команда талазы-биле «Трансельхозтехниканың» Чадаана транспорт бүдүрүлгезинин командазы өскелерден эвээш частырыг кылгаш, бирги черни чаалап алган. Пөөгизин—Бии-Хем районнун «Сельхозтехника» салбырының, үшкүзүн—ДОСААФ-тың автошколазының командазы эвээш.

Машиналарның маркалар аайы-биле хуузунда шаналдыг черлерни алганнарны илереткен. ЗИЛ-130 маркалыг автомобильдин конкурузунга эн эвээш частырыг кылгаш, «Сельхозтехниканың» Чадаана салбырының чолаачызы В. Каштак бирги черже үнген. Ийиги черни Кызылдың районнар аразында «Сельхозтехника» каттыжышкынының чолаачызы В. Нагорный эвээш. «Сельхозтехниканың» Бии-Хем салбырының чолаачызы П. Кураев үшкү шаналга четкен.

ГАЗ-51 маркалыг машинага бирги черни Каа-Хемниң ДОСААФ райкомунун чолаачызы В. Зыков бирги шаналды алган. Ийиги черже «Сельхозтехниканың» Бии-Хем салбырының чолаачызы Д. Чирков үнген. «Сельхозтехниканың» Чадаана салбырының чолаачызы С. Килин үшкү черни алган.

ГАЗ-24 марканың машиназының конкурузунга бирги черни ДОСААФ обкомунун төлөөн В. Филиппов чаалап алган. Пөөгизин—ВЛКСМ обкомунун чолаачызы С. Филиппов, үшкүзүн—пассажирлер автотранспорт бүдүрүлгезинин чолаачызы В. Агапов ээлээн.

УАЗ-469 марканың машиналарының маргылдаазынга бирги черни «Сельхозтехниканың» Каа-Хем салбырының чолаачызы Т. Черниченко ээлээн. Ийиги, үшкү черлерни Кызылдың хоорүүскомунун иштики херектер килдизинин автоинспекциязының төлөөн В. Богатырев, «Сельхозтехниканың» Бии-Хем салбырының чолаачызы В. Васильев олар үлешкен.

Тиилекчи болуп шылгараан командага шилчиир кубок, вымпел тывыскан. Ийиги, үшкү черлерни ээлээн командаларны вымпелдер, мактал бижиктер-биле шаналаан. Бирги черлерни ээлээн чолаачыларга дипломнар, тураскаалдыг белектер тывыскан. Ийиги, үшкү черлерни алган чолаачыларга мактал бижиктер берген.

Эрткен конкурс-маргылдаа аныяк чолаачыларның мергежилин улам бедидеринге, ажылчын мергежил чедип алырын пропагандаларынга, ажылчын ажының алдарлыг күш-ажылчы чанчылдарынга аныяктарны кижизидеринге улуг идигни берген.

Аныяк чолаачыларның конкурузунун түнелинде ВЛКСМ обкомунун ийиги секретары Г. Иргит сөс алгаш, районнарның, совхозтарның, хоорайларның, бүдүрүлгелерниң аныяк чолаачыларының ортузунга мындыг конкурсту эрттиреринин эргежок чүгүлазын айыткан. Маргылдааның киржикчилеринге Улуг Октябрьның юбилейинге күш-ажылчы чедишкиниг ужуражырын ол күзээн.

А. ДЫРГЫЙ-ООЛ.

·СПОРТ·спорт·СПОРТ·

БӨГҮН ЭГЕЛЭЭР

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күш-культура болгаш спорт комитединин планын ёзугаар Моол Арат Республиканың, Россия Федерациязының, Тыва АССР-ниң шилиндек ча алыкчыларының маргылдаазы бөгүн Кызылдың Совет Тываның 5 чылы аттыг стадионга эртенгинин 11 шакта эгелээр.

Улустар аразының бо маргылдаазынга киржири-биле МАР-ның, РСФСР-ниң, Тыва АССР-ниң командалары найысылада чедип келгеннер.

Моолдан үш эр, үш херээжен ча алыкчылары чедип келген. Оларның иштинден алдарлыг спорт мастери Д. Дембирел Моолда сураглыг херээжен ча алыкчызының бирээзи. Олимпий оюннарынга, делегей чемпионадынга ол каш удаа киришкен. Ооң өскелери шуптузу Моолдун спорт мастерлери.

— Бистің спортчуларывыс улустар аразының бо маргылдаазынга чедишкиниг киржир дээш белеткелди эвээш чоруткан бис. Команданың кежигүннериниң колдуу аныяктар, ынчалза-даа арга-мергежили хүн келген тудум-на өзүп орар, моон соңгаар оларга идегеп болур—деп, команданың тренери, МАР-ның алдарлыг тренери Ч. Сурен биске чугаалады.

РСФСР-ниң шилиндек командазының составы шыырак. Ында улуг-улуг маргылдааларга каш удаа шаналдыг черлерни алган кижилер кирген.

Тыва АССР-ниң командазында хөй нуруузунда ча алары-ның талазы-биле спорт мастерине кандидаттар кирген. Олар бо улуг маргылдаага белеткелди багай эвес чорутканнар.

Т. ХЕРТЕК.

ЧУРУКТА: МАР-ның спортчу делегациязының удуртукчузу С. Сундэв (солагай таладан), алдарлыг спорт мастери Д. Дембирел, спорт мастери В. Долгормаа.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

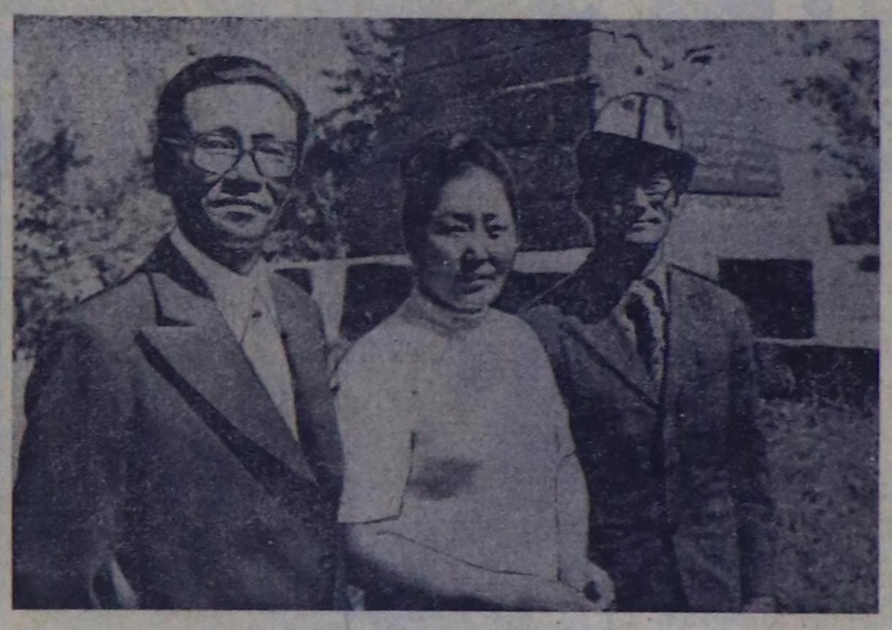

Телевидение

АВГУСТ 11-ДЕ

МОСКВАДАН

10.00—Медээлер.
10.10—Эртенги гимнастика.
10.30—«Хоглуг старттар».
11.15—«Донецк». «Хоорайлар болгаш кижилер» деп болуктен документалдыг телефильм.
11.50—В. Будилиниң күүселдези-биле совет композиторларының ырлары.
12.05—«Бистің намдарывыс. 1961 чыл».

КЫЗЫЛДАН

13.05—«Соолгу хүнер». М. Булгаковтун ындыг аттыг шинзин ёзугаар телекоргузуг.
14.20—16.30—Чаңсар.

МОСКВАДАН

16.30—Уругларга фильм. «Кешка болгаш ооң өнүктериниң дугайында чугаалар». Хой серия-лыг уран-чечен телефильм. 1-ги, 2-ги серия-лар.

КЫЗЫЛДАН

19.00—Телемедээлер (орус дылга).
19.10—Чарлалдар.
19.15.—Телефильм.
19.30—«Тыванын көдээ ишчилериниң соңгаарлаттынмас соруулгалары». СЭКП Тыва обкомунун ийиги секретары В. Е. Серяковтун чугаазы.
19.45—Телемедээлер.

МОСКВАДАН

20.00—Медээлер.

КЫЗЫЛДАН

20.15—«Азия диптиң төвүнде». Дамчыдыла.

МОСКВАДАН

20.50—«ССРЭ Конституциязының төлевилелиниң дугайында беседалар». 3-кү дамчыдыла «Күрүпе болгаш кижи». Политиктиг хайгаараакчы Л. А. Вознесенский дамчыдылаганы чорудар. Юридиктиг эртемниң доктору профессор М. А. Круглогов дамчыдылада киржип турар.
21.20—«Башкы» Уран-чечен фильм.
23.00—«Ye». Информастыг программа.
23.30—«Сиреньниг садта». Эстрада программазы.
23.50—00.20—«Балтика кырында парустар». Балтий далайның кубогу дээш крейсер яхталарының Бугу-эвилел чарыжыдан репортаж.

агаар

Кызылдың агаар станциязының медээзин ёзугаар алырга, бөгүн республикага болгаш Кызылга көвүн турар булуттаар, чамдык черлерге дыңыладып чаар, диңмирээр. Хаттың күжү секундада 5—10, диңмирээшкин үеинде 10—15 метр чедер. Агаарның температураза мурнуу-барыын районнарга 23—28, өскелерингө 20—25, Кызылга 26—28 градус чылыыр.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

КИНО

АВГУСТ 11-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Сен — меңзэ, мен сенээ» 10.00, 11.50, 13.40, 15.30, 17.20, 19.10, 21.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Фердинанд болгаш черлик аннар» 10.40, 14.00. «Ак азыгныг эвэ келгени» 12.10 15.30, «Истелгения ийи шыны» 17.20, 19.10, 21.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Хуулгаазының манап тура» 14.00, «Ак-көк даар адаанда» (2 серия-лыг) 15.30, 18.00, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Чаштарлыг хуулгаазын» 15.00, «Ак-көк даштыг чүстүк» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА: «Мээн адым клоун» (1-ги серия-зы) 16.20, 18.10, 20.00 шактарда.

ЧОННУҢ КИЧЭЭНГЕЙИНГЕ

Минералдыг сугларның, пивонун, соктарның 0,5 литр ишкир шилдерин 0—09 көп. өртек-биле хүлээп алышкын пунктулары кызыгаар чогу-биле хүлээп ап турарын Кызылдың аъш-чем садыы дыннадып тур. Шилдерни дараазында хүлээп алышкын пунктуларынга дужаап болур силер:

№ 2 хүлээп алышкын пунктузу № 13 магазинниң девискээринде (Восток району).
№ 3 —«— —«— № 15 магазинниң девискээринде.
№ 5 —«— —«— Дорожная кудумчу, 7, № 42 магазинниң чанында.
№ 7 —«— —«— Медицина пер. № 1.
№ 8 —«— —«— 4-кү микрорайонда суг кудуп алыр черде.

Чонга таарымчалыг болурун барымдаалааш, ол саваларны Шевченко кудумчузунда № 106 бажыңга болгаш Каменистая кудумчуда № 34 бажыңга хүлээп алырын организастаан.

ӨӨРЕДИЛГЕЖЕ ЧАЛАЛГА

Кызылдың уран чүүл училищези 1977—78 өөредилге чылында дараазында салбырларга сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур

1. Дирижер-хорнун.
2. Улустун хөгжүм херекселдериниң (баян, домра, аккордеон, балалайка, дошпулуур, чанзы, чадаган, игил).
3. Фортепианонун.
4. Үрер хөгжүмнүн (труба, тромбон, кларнет, гобой, флейта).
5. Хылдыг хөгжүм херекселдериниң (скрипка, контрабас).
6. Вокалдың.
7. Теория-композиторнун.
8. Чурулганын.
9. Клуб салбырының (тускай эртеми: дирижер-хор, улустун хөгжүм херекселдери, клуб хемчеглериниң режиссураза, хореография, библиотека).
10. Актернун.
11. Цирктиг.

30 хар чедир назылыг эр, херээжен хамаатыларны училищеге хүлээп алыр. Дирижер-хор, вокал салбырларына 18 хардан өрү назылыг хамаатыларны хүлээп алыр. Музыка салбырларына киирип алырда, музыка талазы-биле мергежилин (дыннаарын, сактырын, ритмин, үнүн) хынан көөр, Чурулга салбырына киреде чурулга, ваастала болгаш композиция талазы-биле бажыңга кылыр ажылдарны бээр.

Клуб салбырына хореография, библиотека тускай эртеминиң талазы-биле чүгле 10 классты доосканнарны хүлээп алыр.

Училищениң директорунун адынга киирер билдириишкинге канчыгар чүүлдер болза: сес чыл азы ортумак эртеминиң дугайында херечилел (боду), чурттан турар черинден берген № 286 хевириниң медицина шынзылгазы, кадрлар килдизинин азы бүдүрүлгениң удургукчузунун шынзытканы күш-ажыл дептеринден үшта бижиишкин, 3×4 хемчээлдиг 4 фото-чурук. Киреклер училищеге келгеш, торуттунген дугайында херечилелин азы пастортун, шериг билединин азы киир бижидилге херечилелин боду коргузер.

Сес чыл школазын доосканнар училищеге кирип турарлар дараазында эртемнерге экзаменнер дужаар: тускай эртемиге, орус дылга (диктант), орус дылга болгаш литературага (аас-биле).

Ортумак школаны доосканнар кирип турарларның экзамен дужаар эртемнери: тускай эртемиге, орус дылга болгаш литературага (сочинение), ССРЭ төөгүзүүге (аас-биле).

Киреринин экзаменнерин ортумак тускай өөредилге черлеринге хүлээп алырының дүрүмнерин ёзугаар 1977 чылдың август 20-ден эгелеп дужаар.

Кичээлдер сентябрь 1-ден эгелээр. Стипендияны иинти чурум ёзугаар бээр. Тыва национал ажылчыннарның болгаш колхозчуларның уругларын өг-бүлезинин материалдыг байдалының дугайында шынзылга көргүзер болза, күрүпениң бүрүн хандырылгазынга хүлээп алыр.

Училищениң адреси: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, 1-ги каът. Тел: 2-25-79, 2-29-6.

Кутуликтиң көдээ профессионал техниктиг училищези дараазында мергежилдер талазы-биле сургуулдар чыылдазын чорудуп турар:

1. Слесарь мергежилдиг болгаш автомобильди билир, калбак билиглиг тракторист-машинист. Өөренир хуусаазы 2 чыл. 15,5 хардыг болгаш ооң өрү назылыг улусту хүлээп алыр.

2. 3-кү класстың тракторист-машинизи. Өөренир хуусаазы 1 чыл. 16 харлыг.

3. Ветеринар фельдшери. Өөренир хуусаазы 1 чыл. 17 хар болгаш ооң өрү назылыг.

4. Уксаажыдылга херээниң учётчиги. Өөренир хуусаазы 1 чыл. 16 хар болгаш ооң өрү назылыг.

5. Тарып боозадыр техник. Өөренир хуусаазы 1 чыл. 8 класстан куду эвес билиглиг. 16 харлыг.

6. 3-кү класстың тракторист-машинизи. Өөренир хуусаазы 8 ай. 10 класс билиглиг. Стипендиязы 104 рубль 70 коп.

7. Шофер-автослесарь. Өөренир хуусаазы 8 ай. 10 класс билиглиг. 17 хар болгаш ооң өрү назылыг. Стипендиязы 104 рубль 70 коп.

Бүдүрүлге практиказының үеинде сургуулдарга оларның ажыл төлевирин төлеп бээр.

Киреп кижилер дараазында документилерни киирер:
а) Директорнун адынга билдириишкин.
б) Торуттунген дугайында херечилел;
в) Билиниин дугайында херечилел;
г) 3×4 хемчээлдиг үш фото-чурук;
д) Характеристика;
е) Ажыл-агыйлардан чоруткан бижик.

Документилерни почта-биле чорудар.

Билдириишкиннерни 1977 чылдың июль 1-ден эгелеп хүлээп ап эгелээн, кичээлдер 1977 чылдың октябрь 1-де эгелээр.

Келир черниң адреси: **Иркутск область, Алар район, Кутулик ажылчын суур, № 4 КПТУ, телефон 1-71.**

Кызылдың № 4 ортумак профессионал-техниктиг училищези сургуулдар хүлээп алырын үргүлчүлеп турар

Үш чыл хуусаалыг өөредилгеде ортумак эртем-биле чергелештир дараазында мергежилдерни чедип ап болур:
1. Автокрановщик.
2. Экскаваторщик.
3. Слесарь-сантехник.
4. Чазаныкчы тудугжу.
5. Бызаанчы.
6. Маляр.
7. Дашчы, конструкциялар эптекчиги.
8. Штукатур.
9. Газоэлектросварщик.

Үш чыл хуусаалыг өөредилгете сес класс доосканнарны, уругларны хүлээп ап турар.

Ортумак школа доосканнарны, уругларны дараазында мергежилдер талазы-биле 9 ай хуусаалыг өөредилгеже училище чалап турар.
1. Автокрановщик.
2. Экскаваторщик.
3. Чазаныкчы тудугжу.
4. Кааскалга плиталарының салыкчызы.
5. Маляр.
6. Дашчы монтажник.
7. Штукатур.
8. Газоэлектросварщик.
9 класс доосканнарны, уругларны бүгү-ле мергежилдерге II курска өөренириниче база чалап турар.

Училище чаагайжыткан иинти чуртталга чери-биле, дыштанырда база ажылдаарда кедер хептер-биле, халас чемненилге-биле хандырар. Училищеге киргеннер дараазында чиигелдерни ажылдаар:

а) Училищени доосканнарны ай хуусаалыг төлелгелиг шөлөөни бээр.
б) Өөредилге үеин иинти стажка киирер санаар.
в) Шеверлекчилерниң мергежилинге киргеннерни эки шынарлыг чемпер-биле хандырар.
г) Училищени тергиин эки доосканнар дээди болгаш ортумак өөредилге черлеринге киреде артык эргени ажыглаар.

Хүлээп алырының негелдези:

Бүгү-ле мергежилдерге оолдарны болгаш уругларны киреп экзамен чокка хүлээп алыр.

Киреп алырда дараазында документилер херек:
Директорнун адынга билдириишкин.

Шилип алган мергежилиниң талазы-биле № 4 ХПТУ-га өөредилгеге хүлээп алыр дугайында (оглун азы уруун) ада-иезинин дилег бижии;

Торуттунгениниң дугайында херечилел азы паспорт;
Эртеминиң дугайында херечилел азы аттестат;
Киреп бижидилге херечилелге азы шериг билеги;
Школадан азы ажылдан турган черинден характеристика;
Чурттап турар черинден шынзылга;
Өг-бүле байдалының дугайында шынзылга;
Медицина шынзылгазы (286 хевириниң);
3×4 хемчээлдиг 8 фото-чурук.

Адрес: Кызыл хоорай, Магистраль кудумчузу 1, тел 2-21-09, 2-14-54.

Үлетпүр бүдүрүлгелер эргелелиниң Красноярскиде өөредилге-курс комбинадының «Тудуг кезектер» комбинаттың чанында № 3 өөредилге пунктузу 17,5 хардан өрү назылыг оолдарны, уругларны дараазында мергежилдер талазы-биле өөредилгеже чалап тур:

1. Көвүрүг болгаш көдүртүр краннарның машинизи (крановщик).
2. Дериишкиннер септээр талазы-биле слесарь.
3. Электрослесарь.
4. Бетон холуксаа белеткээр талазы-биле оператор.
5. Бус котёлдарының машинизи.

Өөренирниң хуусаазы 4 ай. Өөренип турган үеинин дургузунда 72 рубль хемчээлдиг стипендияны төлеп бээр. Өөредилгени доосканнарны «Тудуг кезектер» комбинадынга мергежилиниң талазы-биле ажылды бээр. Кичээлдер август 15-те эгелээр.

Тодарадып алыры-биле баар черни: «Тудуг кезектер» комбинадында кадрлар килдизи азы № 3 өөредилге пунктузу. № 2, 10 автобус-биле баар. Телефон 2-51-07.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажыңы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнун 2-24-63, редакторнун оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда килдизинин 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-22-54, партийжи амыдырал килдизинин 2-37-13, культура килдизинин 2-23-54, көдээ ажыл-агый килдизинин 2-21-47, үлетпүр килдизинин 2-22-64, чагаа килдизинин 2-41-27, информация база совет тургузуг килдисториниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, секретариаттың 2-23-35, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16332. Чагыг № 288.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажыңы № 1). ТС—00922.